

Hela Tjörn ska leva!

Budget 2016 för Tjörns kommun

Preliminära ramar 2016-2019

Mål & verksamhetsinriktning

**Socialdemokraterna
på Tjörn**

Innehåll

	Sida
1. Bygga och bo - åka smidigare	3
2. Styrande värden och prioriteringar	5
Samverkan - vitalisera demokratin	6
3. Övergripande ekonomiska mål & budgetförutsättningar	7
Investeringarna - en Achilleshäla	8
Dags för en aktiv personalpolitik	9
4. Verksamhetsuppföljning och program	10
Vassare ekonomi- och verksamhetsstyrning	14
Investeringsbudget i balans	16
Uppstramning på alla håll	17
5. Gränsöverskridande samverkan	18
6. Tjörnbornas kommun	20
Öppen, tillgänglig och säker	21
Sveriges IT-folkligaste kommun	22
Återerövra den kommunala demokratin	23
7. Ett säkert och tryggare Tjörn	24
8. Ta valfrihet i boendet på allvar - bygg fler hyresrätter	26
100 miljoner i bostadsbyggande för ett Tjörn med valfrihet för alla	27
Attraktiva hus för alla - det är valfrihet	28
9. Ett hållbart Tjörn - vårt ansvar för kommande generationer	29
Bohusläns cykelvänligaste kommun	30
Kollektivtrafiken är strategisk	31
Grundlägga miljövänligare vanor	32
Tjörn den gröna hållbara ön	33
Vatten - vårt viktigaste livsmedel	34
10. Hela Tjörn i arbete	36
Ta turistnäringen på allvar	38
11. Målinriktning & uppdrag för styrelser & nämnder	39
Kommunstyrelsen	39
Barn- och utbildningsnämnden	42
Socialnämnden	48
Samhällsbyggnadsnämnden	52
Kultur- och fritidsnämnden	57
12. Inriktningsmål och uppdrag bolagen koncernen Tjörn	62
Det kommunala köket	62
Tjörns Bostadsbolag AB	63
Tjörns Hamnar AB	65
Tjörns Måltids AB	66
Bil. 1 Budgetramar	
Bilaga 1 B Specifikationer verksamhetsramar	
Bilaga 1 C Specifikationer Investeringsbudget	
Bilaga 2 resultatbudget	
Bilaga 3 Budgeterad balansräkning	
Bilaga 4 Finansieringsbudget	

1. Bygga och bo - åka smidigare

Bygga bostäder och förbättra kollektivtrafiken prio ett

Förutsättningen för att vi ska kunna ha ett tryggt och solidrisk Tjörn, med ett rikt kultur- och föreningsliv, en bra skola och social omsorg är att vi faktiskt blir fler tjörnbör som förvärvsarbetar. Det kräver bostäder - främst hyresrätter - och att kollektivtrafiken blir mycket bättre för att matcha arbetsplatser och boende effektivare.

Detta har högsta prioritet efter närmare 15 års befolkningsstagnation och allt mindre valfrihet i boendet.

Skatter (kommunskatt och statsbidrag) svarar för 77 procent av kommunens inkomster. Övriga inkomster kommer från taxor, avgifter, bidrag och finansiella intäkter. När det gäller kommunens kostnader svarar personalkostnaderna för 70 procent.

Tjörnborna betalar 21,21 kr per intjänade 100 kronor i kommunalskatt. En krona i kommunalskatt motsvarar ca 30 miljoner kronor i inkomst och varje "10-öring" motsvarar ca tre miljoner. Vi tillhör de kommuner i regionen som har låg skatt. Skatten har varit oförändrad sedan 2005.

- För att klara en god kvalitet på kärnverksamheterna och prioriterade mål samtidigt som kommunen ska främja tillväxt och fler arbetstillfällen krävs god planering, hushållning och effektivisering. Alla nämnder ska hålla sina budgetramar samt ompröva och effektivisera inom verksamheterna.

- Inriktnings-, verksamhets- och produktionsmål måste, efter årtal av påpekanden, bli tydligare och mer mätbara så att de kan fungera som **strategiska beslutsunderlag** för förvaltningarna/utförare/uppdragstagare.

- Budgetförslaget, inklusive flera satsningar på äldre, undervisning, barn, kultur- och fritid, kan finansieras genom ökad effektivisering och bättre hushållning. Med en total nettokostnad på över 700 miljoner finns goda möjligheter att göra bra bättre genom att omprioritera och effektivisera varsamt men konsekvent.

Oroande obalanser

Det finns oroande obalanser när det gäller upplåning, soliditet och kostnaderna för pensionskulden.

Om inte våra förslag till utvecklad ekonomistyrning och striktare ekonomikontroll genomförs, inte minst när det gäller investeringarna, kan det finansiella läget

bli allvarligt. Vi kan då tvingas ompröva vår generella inställning att ej öka inkomster via skatten, allt för att garantera tryggheten i de generella välfärdsystemen. Om detta återkommer vi.

- Tjörn har unika natur- och kulturmiljötillgångar. Med varsamhet, målmedvetenhet och en hållbar utveckling kan vi göra hela kommunen till ett än bättre ställe att bo, leva och verka i. Då måste vi värda värdefulla natur- och kulturmiljöer och samtidigt se till att vi har en trygg och utvecklande social miljö.

För vad hjälper väl hav och hagar om människorna inte mår bra, saknar arbete eller känner otrygghet.

Folklig valfrihet

Det behövs en folklig valfrihet – inte ett socialt och ekonomiskt segregerat Tjörn med stora klasskillnader i boende och levnadsvillkor. Plånbokens innehåll ska inte definiera dig som tjörnbö. Livskvalitet ska inte vara en lyx

för välbeställda, det är en "kaviar" vi vill unna alla.

Därför är det viktigt att erbjuda verklig valfrihet genom att också bygga hyreslägenheter i attraktiva områden och erbjuda "Havsutsikt för många fler".

Befolkningsutvecklingen har stått still länge

Tjörns befolkningsutveckling, som stagnerat sedan 2005 inger stor oro för framtiden. Som det ser ut idag får en minskande andel förvärvsarbetande tjörnbor ett tyngre lass att bära. Enligt senaste befolkningsprognosen ökar befolkningen mellan 2015-19:

- 0-18 år + 42 personer
- 19-64 år - 112
- 65-w + 303

Tjörn har redan idag Göteborgsregionens högsta medelålder på befolkningen.

Ska vi klara bostäder, jobb, tillväxt, miljö och välfärd duger inte en passiv kommun som förvaltar eller att tro att marknadskrafterna ordnar det. Inte heller politiker som leker företagsledare.

Det behövs politiker som vågar arbeta över parti-, block-, kommun- och andra gränser. Som också vågar pröva nya vägar att utföra verksamhet.

Betala för välfärden – ingen ska tjäna under 22 000

Vi är inte rädda för att redovisa och betala för vad välfärden kostar. Bra vård, omsorg och service som utförs av professionella yrkesarbetare, kommunanställda eller entreprenörer, kostar. Här ska inte vara ett låglöneproletariat som sköter om oss som i andra länder.

Ska Tjörns kommun kunna konkurrera om bra arbetskraft och locka nya invånare måste löneläget i välfärdsyrkena stegvis höjas. Tankar på att sänka ingångslöner i yrken där huvuddelen av kommunens personal arbetar avvisas bestämt då det hårt skulle drabba kvinnor och jämställdhet.

2. Styrande värden och prioriteringar

Tjörn blir "Möjligheternas Ö" bara om "Hela Tjörn kan leva och utvecklas". Kommunen är tjörnbornas. Syftet med verksamheten, oavsett den bedrivs i förvaltning eller av externa utövare, är att med hög kvalitet, på bästa och effektivaste sätt ge tjörnborna den vård, omsorg och service de uttryckt att de önskar.

Tjörn är en liten kommun med 15 135 invånare. Från mitten av 1990-talet har befolkningstillväxten stannat upp trots regionalt tillväxt. De senaste 15 åren har folkmängden i praktiken stått stilla. Andelen unga och förvärsarbetande minskar, äldre ökar kraftigt.

Mer än varannan förvärsarbetande pendlar till arbetsplatser utanför kommungränsen. 4 000 tjörnbör pendlar ut medan 1 000 pendlar in till arbeten på Tjörn.

Det behöver byggas väsentligt fler bostäder med prioritet på hyreslägenheter, trygghets- och seniorbostäder, samtidigt som det arbetas för fler arbetstillfällen - på Tjörn.

Kommunen har misslyckats med flera strategiska utmaningar:

- balans mellan investeringar, resultat och soliditet,
- nybyggnation och valfrihet i boendet,
- utveckling av kollektivtrafiken enligt KF:s mål K2020 och
- näringslivspolitik.

De unga flyr kommunen och få återvänder då priset på entrébiljetten rakat i höjden.

Våga tackla personalfrågorna

- Personalfrågorna måste tillämnas en väsentligt större strategisk roll då de utgör över 70 % av kommunens driftskostnader. Inte minst måste arbetet för fler heltidstjänster och färre dyra deltidstjänster

(timanställningar) prioriteras. När socialdemokraterna 2008 hade ansvaret var sysselsättningsgraden i kommunen 85,1 procent. Den har sjunkit till 79,0 procent 2014. Det är ett misslyckande.

Andel deltidsanställda inom kommunerna, procent.

Källa: GR.

	2000	2010
Ale	39,8	25,6
Alingsås	41,8	35,7
Göteborg	24,1	19,4
Härryda	37,0	22,6
Kungälv	41,2	36,5
Kungsbacka	43,0	35,6
Lerum	38,5	25,3
Lilla Edet	41,6	42,2
Mölndal	34,5	28,8
Orust	51,4	45,3
Partille	34,6	31,5
Stenungsund	34,6	29,3
Tjörn	49,9	43,1
Uddevalla	33,5	30,8
Öckerö	46,9	49,7

Ta ansvar för att Hela Tjörn ska leva - året runt

- Tjörn har små tätorter och en utspridd bebyggelse i skärgårds-

och landsbygdsmiljöer. Det är en del av det unika med Tjörns natur- och kulturmiljö, Kommunen har extrakostnader för att bebyggelsen ser ut som den gör.

Vi har under olika politiska majoriteter tillåtit denna utveckling. Därmed är det också ett ansvar att se till att hela Tjörn kan leva och utvecklas. Således ska inte ort ställas mot ort utan arbetet inriktas på att knyta samman och underlätta. Det skapar också kreativa utmaningar.

Vi hävdar med bestämdhet att "Hela Tjörn ska leva - året runt" och det ska prägla planarbete och bostadsbyggande.

Ta kollektivtrafiken på allvar som strategisk faktor

- Studier av människors benägenhet att arbetspendla visar att 60 minuters arbetsresa är en övre gräns för pendling. Det kräver mer än ett konstaterande i den fysiska planeringen.

Samverkan - vitalisera demokratin

I Rönängsområdet går den snabbaste kollektivresan från Rönängs brygga till Göteborg på 1 tim 28 minuter, men de flesta turerna tar väl över två timmar.

Det visar på en misslyckad kollektivtrafik för sydvästra Tjörn. Då Göteborgsområdet stärks som arbetsmarknad för tjörnbör måste restiden kortas och förbättras. Från de flesta andra kommundelar klarar man kraven runt en timme.

Blocköverskridande samverkan

- I en demokratisk situation med många partier i kommunfullmäktige är det viktigt med samverkan och öppenhet. Men också tydlighet om mål och medel gentemot medborgarna och organisationen. Tjörn är en liten kommun som för att hävda sina intressen måste ha gränsöverskridande samverkan som ledord.

- Formerna för medborgarnas insyn och delaktighet måste utvecklas. Det som kallas den kommunala demokratin.

Vitalisera fullmäktige

Kommunfullmäktige bör få ett

större ansvar för att utveckla formerna för detta. Det är önskvärt att fler medborgare deltar i den kommunala demokratin utveckling.

Det kan vara som förtroendevalda i styrelser och nämnder, eller i verksamhets- eller brukarråd, eller i kundforum anordnade av utövare för Tjörns kommun.

Vi värdesätter också fler kontakt- och referensfora för en ökad dialog. Vi avser här t ex föreningslivet, samhällsföreningar och näringslivet.

Kommunal verksamhet påverkas ständigt av olika omvärldsfaktorer. För detta måste finnas en bedömd beredskap. En del kan vi påverka i beslut om vår egen verksamhet. Andra kommer utifrån men måste tas hänsyn till.

Det handlar exempelvis om den allmänna ekonomiska utvecklingen i världen och Sverige, energipriser och räntor, produktion och sysselsättning, beslut fattade av riksdag och olika myndigheter.

Det kan göra att sammanhangen lokalt kan bli komplicerade och svåra. Just därför måste det finnas en stor insyn och öppenhet inom både den styrande delen (politiken) och den utförande de-

len (förvaltningar, bolag, externa leverantörer).

Begripligare mätbara mål

- Den kommunala verksamheten behöver utveckla medel och metoder för **effektivare ekonomi- och verksamhetsstyrning**. Både styrande och utförare måste bättre kunna se, förstå och följa utveckling och utfall. Annars blir inte rätt åtgärder eller förändringar gjorda i tid.

- Att på ett modernt, professionellt och engagerat sätt kommunicera internt och med omvärlden är av strategiskt intresse. Det handlar om att göra mål, skeenden och utveckling begripligt och tillgängligt för medborgarna och andra som har med kommunen att göra. Men lika mycket om att främja diskussion och engagemang.

Det måste också bli en tydligare rollfördelning och informationsansvar mellan kommunens verksamheter och de verksamheter som sker i bolagen. Samma krav på öppenhet och kvalitativt god information ska gälla. Informationsansvaret ska decentraliseras till verksamheterna på kommuncentral informations bekostnad.

3. Övergripande ekonomiska mål och budgetförutsättningar

I enlighet med kommunallagen är det kommunfullmäktige som fastställer mål, inriktning och ramar. Det finns fem tillfällen under budgetåret då avstämning sker av resultatet gentemot budget. Det finns flera möjligheter att korrigera i fullmäktige om så skulle vara nödvändigt.

Kommunstyrelsen kan genom ekonomistyrning se till så att fullmäktiges beslut utförs och om förändringar krävs bereda förslag till fullmäktige.

Förändringar av vikt eller ändrade förutsättningar, exempelvis p g a lagstiftning eller omvärldsfaktorer som t ex räntor eller energipriser, ska beslutas av fullmäktige.

SMARTA mål

Inriktningar och prioriterade mål i budgeten ska brytas ned till SMARTA mål:

- specifika,
- mätbara,
- accepterade,
- realistiska,
- tidsatta och
- ansvarsfördelade

och omsättas i praktik av nämnderna och bolagsstyrelserna. Kommunstyrelsen har ansvaret för att det verkställs.

Fullt budgetansvar

● Budgetdisciplinen innebär att nämnder/styrelser har **totalt budgetansvar** inom sina av kommunfullmäktige tilldelade ramar. Enbart synnerliga skäl och åtgärder utanför deras rimliga kontroll får föranleda att nämnd/styrelse önskar förändring av ram.

Fullmäktige avgör

Ramjustering ska ske via skrivelse till kommunstyrelsen som bereder och rekommenderar fullmäktige förslag till beslut. Avgörandet om budgetavvikelse ligger således hos fullmäktige inte kommunstyrelsen.

● Ökat fokus på att utföra beslutade mål och uppgifter. Det är ett misslyckande för verksamhetsstyrningen med positiva resultat baserade på att t ex tjänster inte tillsätts eller att beslutade åtgärder inte utförts.

Budgetförutsättningar 2016

- **Nettokostnadsandelen** ska vara 98 %) procent (nettodrifskostnad inkl. avskrivningar av skatteintäkter).
- Årets **resultat** ska uppgå till 0,5 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag.
- **Soliditeten** ska långsiktigt

inte understiga 30 procent, men p g a ansamlingen av nödvändiga investeringar i VA-verksamheten för att klara bostadsförsörjning och miljömål tillåts soliditeten pendla inom spannet 25-30 procent t o m 2016.

- **Lönekompensation** enligt SKL:s beräkningar 3,0 procent.
- **Priskompensation**, vägning av KPI och KPIX, 2,2 procent.
- Hyreskostnader Bostadsbolaget 1,0 samt externa, 1,1 %.
- **Internräntan** fastställs till 2,9 procent.

Försiktig befolkningsprognos

● Budget 2016 utgår från kommunens befolkningsprognos 15 243.

Vi räknar utifrån ett försiktighetsantagande med 150 fler invånare i skatteintäkter. Det ger 5,25 Mkr i ökade skatteintäkter.

Investeringsarna - en Achilleshäl

Investeringsöversyn

Som kommunens ekonomer visar råder en djup obalans mellan investeringsvolym, resultat och soliditet. Investeringsvolymen är mer än dubbelt så stor för vad resultatet visar.

Enligt god ekonomisk hushållning ska årets resultat tillsammans med årets avskrivningar täcka in årets investeringar.

Tjörn hade 45 % i självfinansieringsgrad år 2014, 67 % 2013 och 38 % för 2012 jämfört med ett genomsnitt i Västra Götalandsregionen på 98 %.

Om inte resultaten är starka minskar soliditeten – egna kapitalets förhållande till tillgångarna. Då ökar låneskulden och ökade räntekostnader tar utrymme från driftverksamheten.

Man kan enkelt säga att kommunen bedriver en verksamhet med ständigt ökande lån och borgensåtaganden utan att minska kostnader och utan att skaffa sig intäkter för att dels finansiera strategiska satsningar och dels öka självfinansieringsgraden av en för hög investeringsvolym.

Slutsatsen pekar på

- Investeringsarna måste ses över.
- Personalkostnaderna ses över.
- Skatteintäkterna kan på sikt komma att behöva ökas beroende på vilka avvägningar som görs avseende utgifter och investeringar.

Alternativet är ökat beroende av omvärlden med växande ekonomiska risker. Kraftiga neddragningar i befintlig verksamhet samt brist på medel för strategiska satsningar (bostäder,

kollektivtrafik, arbetstillfällen).

- I samband med tillsättande av **ekonomistyrningsutskott** och **investeringscontroller** görs en översyn av investeringar inkl. förvaltningarnas nya äskanden på 160 miljoner/året utifrån syftet att dels för att **stärka soliditeten** och dels **pressa kostnaderna, omprövningar** och **studera tidsaspekterna**. Regelbunden avstämning sker gentemot budget och den ekonomiska utvecklingen avseende övergripande ekonomiska mål.

Investeringsstak

- **Investeringsstak införs för 2016 uppgående till 200 Mkr för Koncernen Tjörn varav hälften är bostadsbyggande via Bostadsbolaget. Avvikelser från taket ska beredas som särskilt ärende och underställas fullmäktige för prövning.**

Personal = 70 % av kostnaderna

- Den ekonomiska situationen kräver radikalare tag när det gäller att angripa kostnader.

Den helt avgörande kostnadsfaktorn är personalkostnader (över 70 % av alla kostnader). Lokaler svarar för 8 % (vi har låga lokalkostnader redan) och övriga kostnader ca 22 %.

A) Av den anledningen är det ekonomiskt strategiskt nödvändigt att kraftfullt se över otidsenliga, ojämsställda och ekonomiskt dyra anställningsvillkor som de den stora andelen tim- och deltider.

Ska Tjörns kommunanställda arbeta mindre än andra?

Sysselsättningsgraden i snitt på Tjörn har sjunkit från 80,6 (2013) till 79,0% jämfört med snittet 91 % inom Göteborgsregionen (GR). Mer än var tionde kommunanställd är timavlönad.

2-3 personer som utför en heltidstjänst, vilket inte är ovanligt, kostar mer i exempelvis löne- och pensionsadministration, sjukfrånvaro, ledighets- och frånvarohantering, schemaläggande, vikariatadministration, utbildnings- och kompetenssatsningar.

B) i ökad utsträckning köpa personaltjänster där det finns större erfarenhet och kompetens jämfört med att kommunen har egen verksamhet.

C) behålla och förstärka den positiva trenden när det gäller **sjukfrånvaro** (kostar pengar och innebär oftast produktionsbortfall). Åtgärder för att få ner sjukfrånvaron som ökat - till 6,2 %.

D) riktade utbildningsinsatser för **kompetensutveckling**.

- Samtliga personalomkostnader (PO) är 38,5 % år 2016 för all verksamhet.

- Inom kommunen och dess helägda bolag ska gälla **anställningsgaranti men inte befattningsgaranti**.

Dags för proaktivare personalpolitik

Analys

- Kommunen behöver enligt GR modell göra en personalförsörjningsanalys för de närmaste fem åren som grund för en genomtänkt personalförsörjning.

Normen ska vara heltid

- Tjörns kommun ska erbjuda trygga anställningsvillkor. **Normen ska vara att erbjuda alla tillsvidareanställning.** Andelen arbetad tid som utförs av timanställda ska påtagligt minska.

- S k **delade turer** ska inte få förekomma på några arbetsscheman.

- En personalpolicy för kommunen måste tas fram. Sollentuna kommun har en föredömlig sådan som kan studeras.

Göteborgsmodellen införs inom äldreomsorgen

- Inom äldreomsorgen bör den s k **Göteborgsmodellen** provas. Den har visat goda resultat i stadsdelsnämnder som Backa, Örgryte, Centrum och Askim.

Ge alla inom Kommunals avtalsområde ett nytt kollektivavtal där alla anställda erbjuds heltidsanställning. I praktiken innebär det att alla som i dag har deltid ska erbjudas heltid med möjlighet att söka lägre sysselsättningsgrad eller önska en deltid med högre tjänstgöringsgrad,

Lösningen på frågan är "**Resurspass**". Arbetsgivaren kan lägga ut 20 procent av en anställds arbetstid på så kallade resurspass, men det är den anställde som bestämmer när den har möjlighet att göra resurspass. Senast dagen innan meddelas den anställde om den ska arbeta på sin ordinarie arbetsplats eller någon annan arbetsplats.

EVAA - ny modell för äldres frihet och jobb

Vi vill införa att alla hemtjänstvårdtagare ska erbjudas en timma per vecka i eget val av aktivitet. Timmarna kan sparas på en "tidbank" och tas ut i större pass. Den äldre får önska den aktivitet de själva vill ha t ex att gå ut och äta på restaurang, åka och handla, göra en utflykt någonstans eller delta i en aktivitet.

Detta skulle skapa fler arbetstillfällen inom äldreården.

- Den genomsnittliga sysselsättningsgraden för anställda har varit väsentligt lägre för Tjörns kommun än inom Göteborgsregionen (GR). Innan 2016 års utgång ska den genomsnittliga sysselsättningsgraden öka till 91 % inom kommunen eller dess bolag.

- Målsättning att hälften (ca 35 % idag) av kommunens anställda ska delta i någon form av motionsverksamhet som kommunens arbetsgivare subventionerar. Anslaget ökas därför.

4. Verksamhetsuppföljning & program

För program gäller att de ska ha tydliga och mätbara mål samt att de minst en gång om året ska återredovisas till det organ som antaget den.

I det fall sådana mål saknas i gällande program ska dessa revideras av fullmäktige eller berörd nämnd/styrelse. I den mån sådana uppgifter delegerats till helägt kommunalt bolag ska även här ske en återredovisning till kommunstyrelsen eller fullmäktige.

- Nämnder och styrelser (inkl. bolagen) ska prioritera arbetet med att fastställa SMARTA mål.

- Kommunen har antaget ett flertal olika övergripande program de ska förnyas avseende mätbara mål.

Oberoende kvalitetssäkring

- Styrelser och nämnder har stor frihet, inom ramen för fullmäktiges beslut, att utföra verksamheter på olika sätt. Det kan vara i egen regi, intraprenad eller via andra entreprenörer/leverantörer.

Denna frihet är förknippad med ett större krav på att beställarkompetens garanteras inom

verksamheten och att verksamhets- och produktionsmål kvalitetssäkras.

- Styrelser och nämnder ska se till att **oberoende dokumenterad kvalitetssäkring och leverantörskontroll** finns för tjänsterna/verksamheterna eller ingår i de avtal man tecknar.

- Det är respektive nämnds ansvar att se till att rätt kompetens finns tillgänglig. Finns inte kompetens inom organisationen ska avtal om extern sådan träffas. Rådgivande konsultation kan också ske med yrkesrevisionen, SKL och GR.

Lokalförsörjning

- En självklarhet är att det ska finnas en **Lokalförsörjningsplan**. Det är av största vikt att nämnderna och styrelserna har en översiktlig bild av behov på lokalsidan för att kunna genomföra sina verksamhetsmål.

- **Lokalförsörjningsplanen** ska integreras med budgetprocessen.

Ett koncerntänkande måste ske när det gäller lokalförsörjning. F n har exempelvis Tjörns Hamnar AB ca 800 kvm kontorsloka-

ler lediga i Valhamn. Detta måste alltid beaktas.

Detta är en strategisk svaghet utifrån ett kommunledningsperspektiv och ett försvarande för styrelser, nämnder samt demokratin, att få ett samlat grepp över lokalfrågorna som är avgörande för verksamheten och planeringen.

Med dagens investeringsrutiner är lokalplanering och investeringar höljt i ett dunkel i förvaltningar och bolag utan möjlighet till överblick.

Detta innebär att kraven har höjts på alla styrelser och nämnder när det gäller framförhållning avseende lokaler. I det ingår att kontinuerligt se över lokalbehov och kapacitetsutnyttjande, så att man har relevanta lokaler för verksamheten och att planera för nya lokalbehov.

Inom koncernen finns nu kapacitet för rådgivning, analys och alternativa lösningar. Så kallade "fem över tolv" lösningar kommer inte att godtas framöver.

Index

- Inom koncernen ska enhetlighet eftersträvas. Samråd ska

därför alltid ske med ekonomiavdelningen innan beslut fattas. Egenkonstruerade index är inte tillåtna.

Befolkningsutveckling - behovsunderlag

- Kommunstyrelsen ska tillse att det finns plankapacitet för att kunna **bygga 120 bostäder om året. Minst 1/3 ska vara hyreslägenheter.** Det ska fastställas i ett **Bostadsbyggnadsprogram** som ska antas av fullmäktige och revideras årligen i samband med antagande av budget.
- Kommunstyrelsen som har det övergripande planerings- och målstyrningsansvaret, under fullmäktige, ska till se att styrelser och nämnder för sin verksamhet får underlag för att räkna med olika alternativ till befolkningsutveckling och bedömning om var byggnationen kommer att ske. Särskilt viktigt är framförhållning och lokalplanering för förskola, grundskola, gymnasieutbildningar/vuxenutbildning och äldre.

Upphandling

- För samtliga verksamheter gäller Lagen om offentlig upphandling (LOU) samt fastställda regelverk kring inköp av varor och tjänster ("Inköps- och upphandlingspolicy, riktlinjer"). Stor uppmärksamhet ska läggas vid att pressa kostnader, få bättre avtal och få rationellare lösningar.

Samverkan finns även med Stenungsunds kommun angående entreprenadupphandlingar. Tyvärr har inga radikala grepp presenterats för att använda upphandlingen som ett strategiskt instrument i ekonomistyrning och kostnadspress. Det är ett kommunalcentralt misslyckande.

En prioriterad målsättning är att 2016 sänka inköpskostnaderna med fyra procent av ca 300 miljoner (d v s ca 12 Mkr på årsbasis). Kommunstyrelsen är ansvarig, nämnder och styrelser verkställer.

- Fullmäktiges beslut om **Principer för konkurrensutsättning av kommunal verksamhet** ska alltid tillämpas.

Vi är kritiska till politiskt initierade intraprenader. Hela idén med dessa, vilka vi inte motsätter oss som verksamhetsform, är att initiativet ska komma från en majoritet av personalen. Organisationsförändringar som kommer med från personal har redan vunnit den största svårigheten, att få med sig personalen.

Organisationsförändringar som läggs på, utifrån ett "ovani-frånperspektiv" byggt på makt, riskerar att få stora svårigheter med genomförandet, även om de är rätt initiativ. Det är även att visa personalen respekt för deras kompetens och erfarenhet.

- För samtliga fall där kommunalt finansierad verksamhet bedrivs av externa leverantörer d v s inte i egen regi, ska finnas en upphandling samt ett civilrättsligt avtal.

Klausuler om leverantörskontroll och kvalitetssäkring ska ingå i avtal. Vi vill att kommunrevisionen får särskilda resurser för att bevaka och utvärdera detta då det är av strategisk verksamhetsstyrningskaraktär.

	33 300		-14 445	0	746
				14 302	-2 358
				0	-142
				44 818	593
		-38 298			-2 180
	0	-803	-803		26
	12 833	-80 373	-67 540		30
	10 327	-172 722	-162 395		54
	16 742	-86 950	-70 208		97
	39 902	-340 848	-300 946	29	4 387
					672
					514
					577
	0	-1 038	-1 038	1	
	14 977	-48 370	-33 393	33	162
	30 109	-72 919	-42 810	43	100
	22 232	-135 898	-113 665	111	808
	4 364	-21 467	-17 102	10	280
	625	-11 000	-10 376		-602
	72 307	-290 691	-218 385		75
					-1 738

Vita jobb ska införas

I Malmö, Stockholm och flera andra kommuner utvecklar man den offentliga upphandlingen genom att tillföra **sociala klausuler** som är möjliga inom ramen för EU rätten. Syftet är att motverka att offentliga skattemedel kan bidra till ekonomisk brottslighet, hamna i fickorna på oseriösa företag och garantera att de man handlar med har schysta villkor för de anställda.

Vi föreslog redan i förra budgeten att Tjörns kommun påbörjar ett arbete för Vita jobb. Tjörn bör vara ett "vitt" föredöme.

Så kan det gå till.

Verktyg för ny upphandling

- Skapa nya jobb med schysta villkor och lärlingsplatser.
- Skapa sund konkurrens och premiera de företag som medför ett sunt arbetsliv.
- "Vita jobb modellen" samt ett tätt samarbete med skatteverket.
- Nya sociala klausuler om sys-

sättning och skatteparadis.

- Utbildning av personal och fackliga representanter.
- Möten med näringslivet och information till tjörnborna.

Vad är Vita jobbmodellen

- Anpassad efter lagen och offentlig upphandling och EU-rätten.
- Krav på kollektivavtalsenliga villkor.
- Vita jobb är ett upphandlingsverktyg.
- Ger effektiv kontroll mot svartarbete.
- Påverkar inte i den vanliga fackliga verksamheten med kollektivavtal.

Kontraktvillkor i upphandlingar enligt Vita jobb

- Förbud att anlita svart arbetskraft (som entreprenören inte betalar skatt, arbetsgivaravgifter för) och F-skattare (arbetstagare) samtliga på arbetsplatsen ska bära namnbricka och ID-handlingar.

- Förteckning med namn ska löpande uppdateras.
- Rätt att löpande kontrollera anställda och villkorsuppfyllelse.
- Brott är skadestands- och hävningsrätt.

Information

- Varje nämnd och styrelse (inkl. bolagen) är ansvarig för information om sina verksamheter till berörda medborgare/kunder/brukare. Inom respektive budgetramar ska därför medel avsättas för detta. I ansvaret ingår att löpande leverera aktuella och relevanta underlag för kommuncentrala informationskanaler exempelvis hemsidan.

- Tidskriften "Vi på Tjörn" är förvisso läst när den kommer men i ett modernt mediasamhälle är några nummer per år för torftigt. Därför föreslås att vi efter modell från Stenungsund annonsering i hushållsutdelad press mer regelbundet. Upphandling kan gärna samordnas med grannkommunen för bättre pris.

Markanskaffning, försäljning och industrimark

Mark och vattenrätt vid havet i Bohuslän kommer att vara "guld värd". Därför är det en ekonomisk självklarhet att kommunen dels ska köpa intressant mark där och definitivt inte avyttra befintligt markinnehav (oavsett om det är kommunen eller ett kommunalt bolag som äger marken).

Det som idag kan te sig som ganska improduktiv mark kan om 10-15 år vara mycket eftertraktad för bostäder och nya typer av verksamheter inte minst för den snabbt växande turism- och besöksnäringen.

Tjörnbornas hamnmark och vattenområden – ska inte säljas ut

Försäljning av kommunal mark och vatten i hamnområ-

den ska upphöra. Vår namninsamling kring detta visade på en stor uppslutning från tjörnborna, även om majoriteten trixade bort denna folkliga viljeinriktning.

Marken i dessa områden kommer bara att bli värdefullare och det är oekonomiskt och strategiskt fel av kommunen att sälja. Det räcker med de mycket principlösa utförsäljningar av tjörnbornas gemensamma egendom som Alliansmajoriteten "i smyg" hållt på med till utvalda privatpersoner/företag i bl a Skärhamn, Dyrön och Rönnäng. Upplåtelseformen ska vara arrende.

● **Kommunstyrelsen** har det politiska ansvaret för markköp för att långsiktigt trygga kommunens behov av mark, i enlighet med gällande Översiktsplan, för infrastruktur, kommunala verksamheter och bostadsförsörjning.

● **Exploateringsenheten** har som uppdrag att, i enlighet med kommunstyrelsen beslut, ordna den industrimark som behövs som en del av näringslivspolitikerna. I begreppet industrimark ska inkluderas mark för tjänsteproduktion t ex företagshotell, kluster etc.

● **Tjörns Hamnar AB** har inom vissa industriområden ex Vallhamn rätt att köpa, förädla och sälja. Vi anser därmed att bolaget i andra hamnar inte ska ha rätt att sälja utan prövning av kommunfullmäktige. Förändring i ägardirektiven ska ske om detta.

Sänkta sjöbodsarrenden

● **Kostnaderna** för sjöbodsarrenden på kommunal mark måste vara rimliga i förhållande till kommunens faktiska kostnader. Vi avser därför sänka nuvarande chockhöjda arrendenivåer.

Vassare ekonomi- och verksamhetsstyrning

Koncernen Tjörn omsätter över en miljard kronor. Driftsbudgeten är på närmare 700 miljoner i nettokostnader. Koncernens borgensåtaganden ligger på 775 miljoner (jmf med 2009 - 535 Mkr) och ansvarsförbindelser för pensioner på 338 miljoner. Inom koncernen finns över 500 lägenheter och över 100 000 kvm verksamhetslokaler som förvaltas.

Vi är kommunens största arbetsgivare med närmare 1 100 årsarbetare jämfört med ca 3 500 anställda i tjörnföretagen.

Investeringsvolymen för Koncernen Tjörn för planeringsperioden (2016-20 ligger på 596 miljoner varav vatten- och avlopp utgör huvuddelen (prognos 340 Mkr med stor osäkerhet).

Verksamheten styrs i huvudsak av:

- **kommunfullmäktige** med 41 ledamöter representerande nio olika partier,

- **kommunstyrelsen** med fyra utskott:

- KSAU=Kommunstyrelsens Arbetsutskott
- KSMU=Kommunstyrelsens Miljö- och samhällsbyggnadsutskott,
- KSTU= Kommunstyrelsens Säkerhets- och trygghetsutskott,
- KSFS=Kommunstyrelsens Framtids- och strategiutskott).

- Fyra facknämnder,

- **Barn- och utbildningsnämnden,**
- **Socialnämnden,**
- **Kultur- och fritidsnämnden** samt nya
- **Myndighetsnämnden.**

- **Tre kommunala bolagsstyrelser.**

- Bostadbolaget.
- Måltidsbolaget.
- Tjörns Hamnar AB

Bortsett från några få hel- eller deltidsarvoderade politiker styrs verksamheten och de kommunala bolagen av drygt 200 förtroendevalda fritidspolitiker.

Det är i runda tal en förtroendevald per 57:e medborgare.

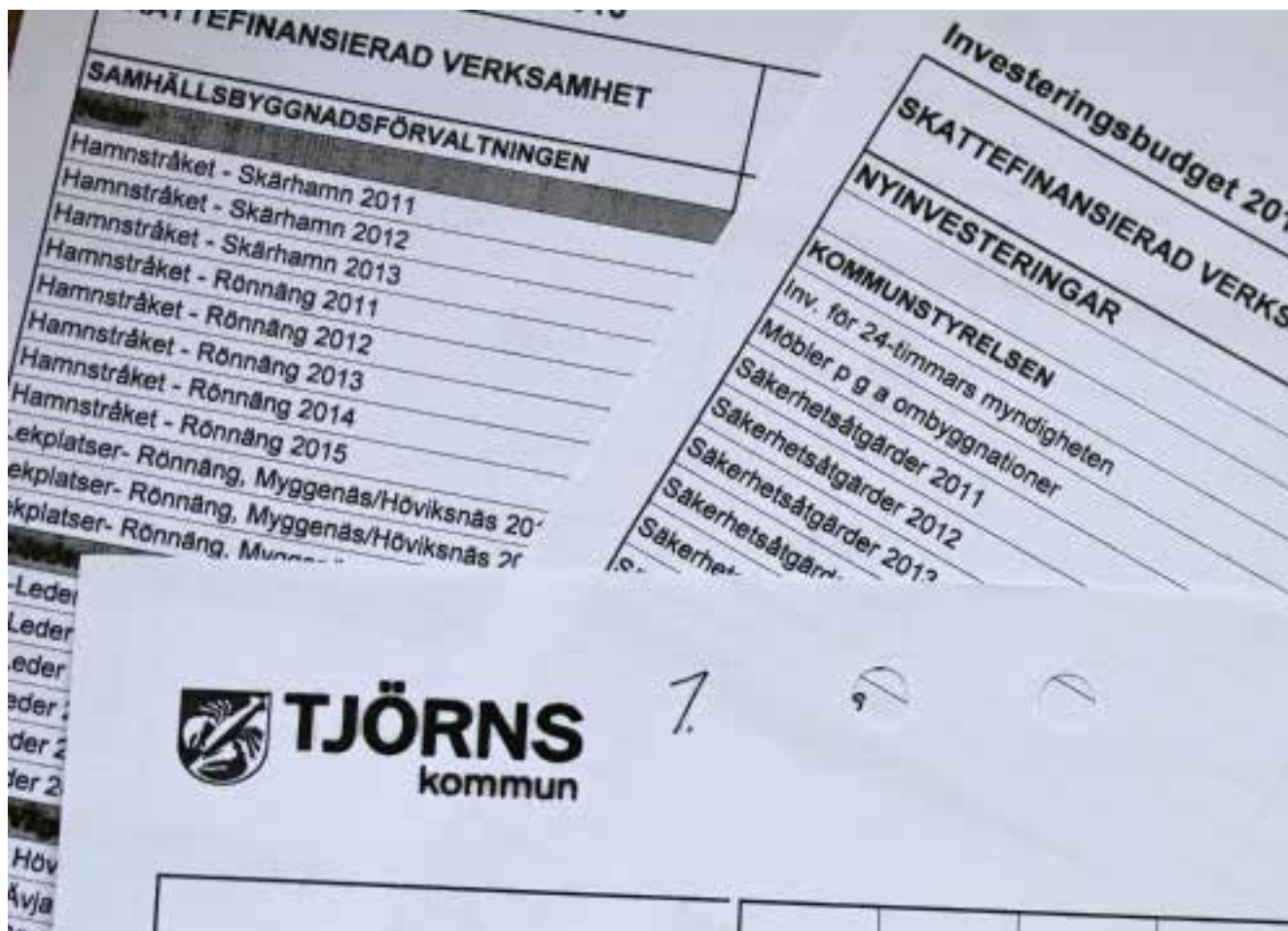
Sett ur ett demokratiskt perspektiv har det blivit svårare att få transparens i beslut

Kommunfullmäktige – verksamhetsrevision

Verksamhetsrevisionen utförd av externa yrkesrevisorer och de av fullmäktige utsedda revisorerna spelar en viktig roll i arbetet att se till att fullmäktiges beslut efterlevs, att lagar, bestämmelser och regler tillämpas och att verksamheterna utförs på ett för medborgarna klokt och effektivt sätt i enlighet med mål, riktlinjer och program som beslutats om.

Under åren har såväl kommunrevision som yrkesrevisorer haft kritiska anmärkningar mot hur beslut fattas och verksamheter bedrivits. Mycket av kritiken har skett utifrån konstruktiva ansatser till förändringar. Revisionskritik måste tas på största allvar. Det går enligt vår mening inte att politiskt å ena sidan mena att demokratin ska ägna sig mera åt

att ge tydligare och mätbarare politiska inriktningsmål och samtidigt vara njujga mot revisionens roll i den kommunala verksamheten.

Vi betonar att politiken, för att verksamhetsrevisionen ska kunna utvärdera bättre, måste anstränga sig **väsentligt mer** för att **formulera tydligare mål**. Vi har utvecklat detta på flera håll i detta dokument.

- **Revisionen** ska utöver sin granskande funktion ses som en resurs i syfte att genom dialog utveckla och effektivisera verksamheterna i hela kommunen (förvaltningar och bolag). Nödvändiga resurser bör därför avsättas för att upprätthålla en hög kvalitet.

Överblick

Det är av strategisk och demokratisk vikt att utveckla metoder

för ekonomistyrning som är överblickbara, tydliga och lättkommunicerade.

Med koncerntänkande och verksamheter i dotterbolag understryks behovet. Annars finns risk att mål inte uppnås, kvaliteter ej säkras eller att rätt åtgärder och korrigeringar inte sker i rätt tid.

- **Kommunstyrelsens roll** som aktivt deltagande i ekonomistyrningen måste utvecklas och förstärkas. Det får då ske på bekostnad av minskad ärendemängd av frågor som bör kunna beslutas, på annat sätt eller av annan politikerförsamling.

”Diversebutiken” måste stramas upp

Kommunstyrelsen måste fokusera mer på målstyrning. Förvaltningsorganisationen ska aktivt bistå med att göra denna utveckling möjlig genom stöd,

utbildning, utvecklade rapport- och analysmetoder etc. Den kompetensen saknas på flera håll varför vi välkomnar samarbete och samordning över kommungränserna.

Särskild vikt måste läggas på språk och struktur i handlingar för att underlätta för de förtroendevalda att kunna ta till sig allt mer svällande handlingar. Textvolymen bör generellt kortas.

Kraven ökar också när allt digitaliseras och de förtroendevalda får ta del av dokument på en iPad som är mindre i storlek än ett traditionellt A4-ark. Det är påfrestande med mycket text.

Erfarenheterna av de tre nya beredningsutskotten måste nog analyseras av utomstående/oberoende expertis för att utvärdera om målsättningarna uppfylldes eller om andra komplikationer uppstod.

Investeringsbudget i balans - särskild uppföljning krävs kring VA

Effektivisera ekonomihanteringen

Arbetet med att **effektivisera ekonomihanteringen** i hela koncernen ska prioriteras 2016. Målet bör bli att genomföra E-fakturering, minska antalet fakturor som ska hanteras samt se över avtal och rutiner inom hela koncernen.

- **Ekonomihanteringen** ska minska sina totala kostnader med minst 10 procent.
- Antalet **fakturor och leverantörer** som hanteras i kommunen och bolagen bör minska med minst 20 procent jmf med 2010 och vara utfört före 2016.
- Ekonomiavdelningen bör till kommunstyrelsen redovisa förslag på rationaliseringar av ekonomifunktioner inom koncernen Tjörn.

Koncernen Tjörns totala planerade investeringsvolym 2016-2019 ligger på närmare 600 miljoner varav VA nu står för ungefär hälften. Investeringarna är dels skattefinansierade och dels avgiftsfinansierade.

Prövade och beslutade investeringar måste utföras i tid

År	Budget Mkr*	Utfall Mkr	Budgetföljsamhet
2004	114,0	68,2	60 %
2005	67,0	32,4	48 %
2006	114,0	69,7	61 %
2007	116,0	32,8	28 %
2008	258,0	46,7	18 %
2009	147,5	80,8	55 %
2010	175,6	85,6	49 %
2011	274,3	117,7	43 %
2012	82,0	104,8	+ 22,8 utöver budget.
2013	113,4	88,0	78 %
2014	174,9	118,0	67 %

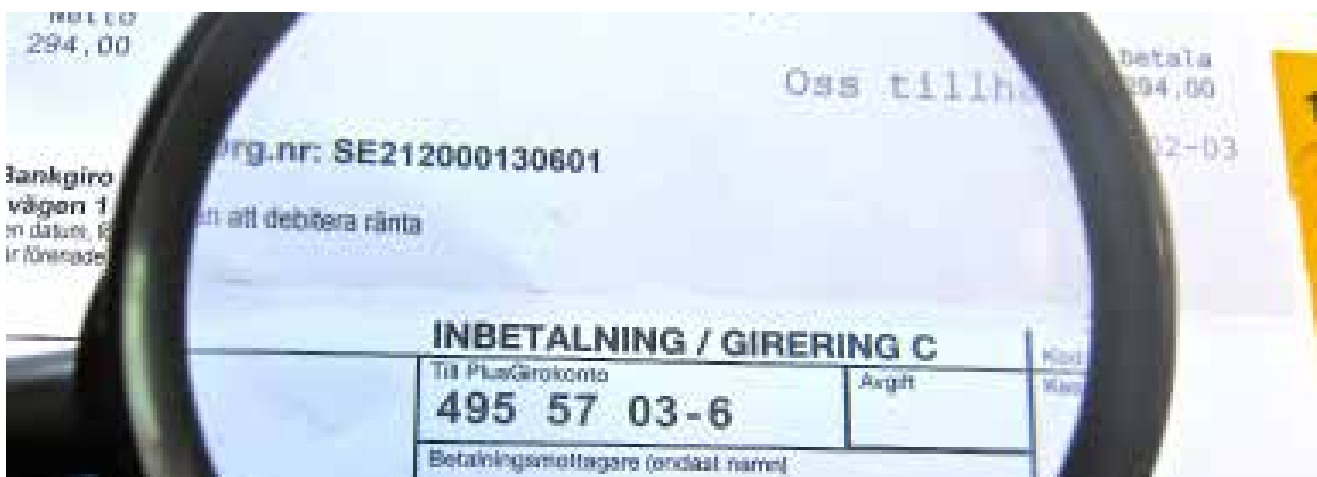
*Skattefinansierade, avgiftsfinansierade, exploateringar, investeringar i Bostadsbolaget.

Låneskuld = 51 200 kronor per tjörnbo

	2014-12-31	2010-12-31
● Tjörns kommun	190	70
● Tjörns Bostads AB	503	443
● Tjörns Kom. Förv. AB	42	42
● Tjörns Hamnar AB	40	40
)		
Summa:	775	595

Miljoner kronor.

Investeringarna utförs i mindre utsträckning inom kommunen och i större utsträckning via bolagen. Kommunstyrelsen ansvarar politiskt för VA-investeringarna (men de är avgiftsfinansierade via taxekollektivet).

Uppstramning på alla håll

Bostadsbolaget står för huvuddelen av försörjningen med verksamhetslokaler och har även egna bostäder och bygger nytt). Investeringskategorierna är främst fastigheter, vatten- och avlopp samt inventarier, fordon och övrigt.

Investeringsföljsamheten (beslut - genomförande) har under senare år förbättrats. Den faktiska genomförda investeringsnivån har historiskt i regel inte varit i närheten av målen.

Differensen mellan prövade, önskade och beslutade investeringar och faktiskt utförda bör generellt

höjas. Den låga egna självfinansieringen av investeringar ger anledning till oro.

Kommunstyrelsen har ansvaret att se till att de mycket omfattande investeringar som nu planeras också genomförs enligt plan och till rätt kostnad.

Tydligare uppföljning

En investering ska vara en noga analyserad och behovsanpassad åtgärd. När väl investeringen prövats och godkänts är det en självklarhet att den snarast och effektivt ska utföras.

Parallellt med den ryckiga investeringsverksamheten ökar den kommunala lånevolymen kraftigt.

Investeringscontrollen/koordinatorn

ska arbeta aktivt tillsammans med lokalsamordnaren. Anledningen är att vi bedömer att tiden är förbi där kommunen ensam bygger stora och dyra lokaler utan att pröva samordningen för ett bättre och flexiblare lokalutnyttjande samt samordningsvinster avseende exploateringskostnader och andra synergieffekter.

Uppdrag

- Kommunstyrelsen ska, inte minst mot bakgrund av anspänningen på soliditeten, anpassa investeringsbudgeten till ekonomisk balans med resultat och soliditet.
- Vi vill också vidga investeringsbegreppet till att också innefatta en prövning om en nyinvestering kan ersätta orationella eller kostsamma äldre lokallösningar.

Alternativkostnad ska redovisas i sådana fall.

- Tillsättande av ett **ekonomistyrningsutskott** inom kommunstyrelsen, enligt tidigare (S) förslag.
- Som ett led i ekonomistyrningen och som ett stöd för verksamheterna inrättas en ny tjänst som **investeringscontrollen/koordinator** med uppgiften att;

dels efter beslut i KF (budget) svara för samordningsfunktioner fram till genomförande.

dels för varje investering som av nämnd förs fram till KS för slutprövning och beslutsfattande (i samband med budget) proaktivt prövar samordningsmöjligheter med andra kommunala verksamheter, bolag, region eller privata intressen. Detta gäller speciellt om det handlar om byggnationer. Men det kan också vara annan form av synergieffekter.

6. Gränsöverskridande samverkan

Vår målsättning är en samverkan över parti-, block- och kommungränser. Med nio olika partier i kommunfullmäktige måste man sträva efter breda lösningar för tjörnbornas bästa. Det behövs för att en liten kommun ska klara sig och hävda sin röst.

Men för en liten kommun tror vi att framtiden kräver väsentligt mer av lösningar och samverkan med bl a grannkommuner, Göteborgsregionens kommunalförbund, Västra Götalandsregionen, länsstyrelse, myndigheter och andra aktörer.

Inriktningsmål

- Det som **Nordvästsvenska Initiativet** handlar om att förstärka infrastrukturen i STO-regionen. Staten måste ta ett större ansvar för satsningar exempelvis uppgradera väg 160 (förbindelsen via Tjörnbroarna norrut) och ny bro Orust - Stenungsund.

Vi vill också inkludera Kungälv kommun i detta då infrastrukturen i STO är så nära sammanhängande med Kungälv via E 6:an men också frågan om förbindelser över vattnet mellan Tjörn och Kungälv.

- Tjörn ska påtagligt stärka samverkan med grannkommunerna. Vi delar hav och fjordar, vägar, kollektivtrafik, arbetsmarknad och näringsliv – problem och möjligheter som inte ser till kommungränser. Tjörn ska ha ett särskilt gott samarbete med Orust, Stenungsund och Kungälv som är våra grannkommuner.

- Vi vill ha fler planerade grannträffar mellan ledande politiker och tjänstemän, även på nämnd och bolagsnivå, för att förbättra samarbetet. Framöver kan vi

tänka oss att fler verksamheter utförs i samverkan t ex inom skolan, individ- och familjeomsorg, funktionshinder, omsorgen om de äldre, specialistkompetens, räddningstjänst och vattenförsörjning.

- Kontakterna med **Göteborg**, som är navet för vår region, bör ägnas extra uppmärksamhet.

- Vi ska också söka nya vägar för att spela en större roll i VG-regionen – inte minst behöver vi fler tjörnbor som är förtroendevalda på olika uppdrag inom regionen.

Nytt resecentrum vid Nösnes

- Särskilt viktiga frågor är vägar och kollektivtrafik för främst arbetspendlare, utbildning och näringslivets behov. Därför är ett **nytt resecentrum vid Nösnes** som nav för kollektivtrafiken för Orust. Tjörn och Stenungsund av strategisk betydelse

Dubbelspår Bohusbanan

- Vi är liksom andra kommuner betjänta av att E6:an och järnvägen byggs ut till fullt mellan Norge, Sverige och Danmark.

Bohusbanan måste upprustas med dubbelspår.

- Vi har i Vallhamn landets största privatägda hamn för oceangående trafik och en stor handelsflotta med tjörnkopplingar. Vi behöver få en rimlig andel av de över fem miljarder som årligen läggs på turismen i Bohuslän och vi ska samverka med andra kustkommuner om båtliv, hamnar, miljö, transporter, sjösäkerhet och turism.

Sjuk- och hälsovården

- När det gäller sjuk- och hälsovården ingår Tjörn i **Hälso- och sjukvårdsnämnd Västra** som omfattar kommunerna Tjörn, Öckerö, Ale, Stenungsund och Kungälv, Alingsås, Härryda, Lerum, Partille, Lilla Edet och Mölndal.

Uppdraget är att företräda befolkningen och verka för en förbättring av folkhälsan, klarlägga befolkningens behov av hälso- och sjukvård i samverkan med bl a kommuner, försäkringskassa, arbetsförmedling och brukarorganisationer, göra behovsanalyser och prioriteringar,

fastställa hälsomål och beställa folkhälsoinsatser, primärvårdstjänster, tandvård, sjukhusvård samt handikappverksamhet.

Här finns många viktiga skäl för Tjörn att samverka och bevaka våra intressen.

Pilotprojekt till Tjörn

- Tjörn ska ha större ambitioner för att dra till sig pilot-, forsknings- och utvecklingsprojekt inom de områden vi har särskilda förutsättningar som t ex marina frågor, sjöfart och fiske, kultur och miljö, miljö- och energiteknik, havs-, skärgårds- och kustområdenas speciella bebyggelse, kultur, miljö och utvecklingsmöjligheter. Vi vill attrahera fler att utveckla EU-projekt och särskilt stötta unga entreprenörer.

Fysisk infrastruktur

- Samverkan mellan Tjörn, Orust, Stenungsund, Uddevalla och Kungälv kring t ex vatten- och avlopp, infrastruktur, kollektivtrafik, transporter, turism och båtliv för att mot staten (länsstyrelsen, myndigheter och verk) och inom Västra Götalandsregionen bättre hävda våra gemensamma intressen och konkurrenskraft i regionen.

- Den juridiska samverkansformen kommunalförbund bör prövas vid samverkansbehov med andra kommuner kring

gemensamma angelägenheter.

Köp specialister istället

- En liten kommun har inte underlag för att hålla sig med all slags specialistkompetens inom förvaltningarna och konsulttjänster är inte alltid att föredra.

Ett ökat samarbete bör ske för att se vad man kan **samfinansiera/samorganisera** för att ge medborgarna bättre kompetens, hävda rättssäkerhet och kunna ligga i framkant.

Det kan gälla funktioner som t ex konsumentfrågor, specifika miljöfrågor, förhandlingsstöd för personal-, arbetsmiljö-, rehabiliterings- och pensionsfrågor för kommunanställda, gymnasial och annan vuxenutbildning, viss teknisk service, administrations- och ekonomifunktioner.

Samverkan planfrågor

- Verka för en samverkan mellan kommunerna i södra Bohuslän, på motsvarande sätt som kommunerna gjort i norra, för en mer samordnad syn och uppträdande när det planfrågor, natur- och kulturmiljö, miljö- och klimatfrågor, båtliv och turism, infrastruktur och kollektivtrafik. Vi behöver bli mer samordnade gentemot statliga myndigheter och regionen.

6. Tjörnbornas kommun

Kommunen är den största arbetsgivaren med över 1 000 anställda medarbetare. De är kommunens ansikten utåt. Arbetet inom kommunen måste kännetecknas av en förtroendefull dialog. Den dialogen ska utvecklas på alla de arenor där kommunen är en av kontakten, i kontakterna mellan kommunen och tjörnborna, tjänstemän och politiker, chefer och medarbetare m fl.

Inte minst ska ökat fokus sättas på snabbare hantering och korrekta svar på medborgarnas och företagens frågor i kontakt med kommunen. Systemet med tjänstegarantier, Kundcenter och Synpunkten bör utvecklas.

- Medborgarna ska känna att kommunen är deras. Det är viktigt då kommunen helt och hållet är skapad för att tillgodose medborgarnas behov och har ett folkstyre som väljs av medborgarna här.

Barriärer mellan förtroendevalda, anställda i kommunen och medborgarna måste därför alltid rivas.

Kommunen är till för medborgarna, aldrig någonting annat. På samma sätt ska vi betrakta kommunens egendom och pengar, de tillhör medborgarna och ska

för deras skull förvaltas på bästa tänkbara sätt.

Vi vill se en översyn av kommunledningsfunktionen och kommunstyrelsen målstyrande och utvärderande roll analyseras.

Kommunstyrelsen måste ange tydligare mät- och utvärderingsbara politiska mål och det bör finnas oberoende kvalitetssäkrings- och utvärderingsinstrument för att värdera hur verksamheterna lever upp till dessa.

Vi uttrycker oro för att Kommunstyrelsen verksamhetsmässigt alltmer blivit en svåröverskådlig "Diversebutik" där den politiska beredningen av alla verksamheter blivit för fragmentarisk och snårig vilken inte är i medborgarnas intresse. Huruvida inrättande av fyra olika utskott förbättrar denna situation är ännu för tidigt att uttala sig om. En påtaglig förvirring tycks dock råda.

Återta demokratifrågan

- Det har nu gått ett antal år sedan den stora omorganisationen skedde av styrelser, nämnder och olika bolag.

Det finns skäl nu att kommunsty-

relsen initierar en oberoende utvärdering om erfarenheterna, inte minst utifrån den av fullmäktige antagna demokratipolicyn. Detta ska föreläggas kommunfullmäktige under 2016.

Sköts VA på bästa sätt?

VA och Renhållning särskilt bör beaktas. Inte minst med tanke på de mycket omfattande VA investeringar som ska göras under en lång period framöver.

Här finns flera angelägna och svåra frågor när det gäller att objektivt analysera och tillvarata skattebetalarnas respektive taxekollektivens intressen.

I utvärderingen ska ingå att förslag på förändringar och konsekvensbeskrivning av dessa kan ske förutsettningslöst.

- Vi ser också som viktigt att kvalitetsarbetet väsentligt förbättras och redovisas för medborgare och brukare. Resultaten redovisas öppet för att skapa en grund för diskussion och dialog kring förändringar och förbättringar. De flesta nämnder och förvaltningar har idag för många otydliga inriktnings- och verksamhetsmål.

Öppen, tillgänglig och i dialog

Folkstyrets innebörd

I Sverige är det kommunala självstyret djupt förankrat bland medborgarna. Därför ska vi vara extra varsamma så att kommunen på inget sätt försöker vara något annat än en kommun, om än vi i juridisk mening använder oss av koncernbegrepp och kommunala bolag. I korthet – vi är tjörnsbornas kommun inte ett företag.

Det kommunala självstyret bygger på folkstyre och ett demokratiskt förhållningssätt. Just därför är det viktigt att vi har en tydlig linje att det är av folket valda – förtroendevalda – som ska svara för beslut om mål och inriktning av verksamheter.

Vi ska som förtroendevalda inte "leka företagare" även om vi inom kommunen har företagsformer för olika ändamål.

- I ett modernt samhälle där allt påverkas av globala, nationella och regionala skeenden är det inte alltid lätt med rollerna och processerna.

Just därför måste det föras en levande diskussion om breddning och fördjupning av den kommunala demokratin. Vi måste ständigt våga pröva nya former och medel. Kommunfullmäktige har ett stort ansvar för detta.

Uppdrag

- **Kommunfullmäktige** ska initiera utveckling av olika demokratiska styrelseformer i kommunens verksamheter för att engagera fler i dess utformning och skötsel. Vi bör positivt prova och utvärdera olika modeller för att hitta rätt.

- Kommunala verksamheter kan av olika skäl också bedrivas i bolagsform. Om förvaltningsverksamhet ska överföras till bolagsform ska detta ske efter gediget utredningsarbete med konsekvensanalys och med beaktande av lagen om offentlig upphandling.

Samtidigt ska de demokratiska aspekterna genomlysas och öppenhet och insyn för medbor

garna garanteras. Beslut fattas av fullmäktige.

- **Kommunfullmäktige** ska initiera ändrade direktiv till bolag. Som generell policy för de kommunala bolagen ska det finnas ett presidium (beredande organ inför styrelsemötena med ordförande och vice ordförande) och att de fackliga organisationerna ska inbjudas att närvara vid styrelsemötena med yttranderätt. Samtliga bolag ska ha en hemsida med kvalitativ, lättillgänglig, regelbunden och aktuell information om verksamheten. Detta för att öppna upp för medborgarnas insyn.

- **Kommunstyrelsen** ska initiera en oberoende utvärdering av organisationsreformen enligt ovan beskrivna förutsättningar.

Sveriges IT-folkligaste kommun

Vi ser användandet av datorer och internet som en strategisk, dynamisk, social och praktisk del av våra liv hemma och på jobbet. För kommunen talar service-, kostnads-, effektivitets- och demokratiskäl för att göra information och nyttigheter mer tillgängliga för medborgare, företagare och besökare – dygnet runt. Från att läsa protokoll, använda interaktiva blanketter, kontakter med skola, ansöka om bygglov till att läsa om ärenden och verksamheter. Eller kommunicera med tjänstemän och förtroendevalda.

För en liten kommun som Tjörn med utspridd bebyggelse, små samhällen, skärgårds- och landsbygdsbebyggelse minskar webbaserade lösningar och bredband avstånd och barriärer för enskilda och företagare.

Ur näringslivssynpunkt är en hög IT-standard ett sätt att locka fler att etablera sig här med sitt företag och därmed skapa fler arbetstillfällen.

- Tjörn var bland de första kommunerna att skapa förutsättningar för bredband till hela befolkningen. Nu vill vi gå vidare och göra Tjörn till Sveriges IT-folkligaste kommun. Vi vill därför gå i spetsen och söka lösningar på att erbjuda alla hushåll, som så önskar, en högkvalitativ bredbandslösning

- Tjörns kommun ska väsentligt mer informera om verksamheter och aktivare spegla den kommunala demokratin via hemsidan och andra sociala medier. Väsentligt att mer främja ett medborgerligt engagemang kring det gemensamma som utförs i kommunen.

Den webbaserade informationen måste få en mer strategisk roll för hela den kommunala organisationen.

Det handlar bl a om tillgänglighet dygnet runt till viss service, interaktivitet, lättare att hantera blanketter/uppgifter/ärenden. Betala räkningar direkt. Stor uppmärksamhet ska därför läggas vid ett bra språk som är tillgängligt för många.

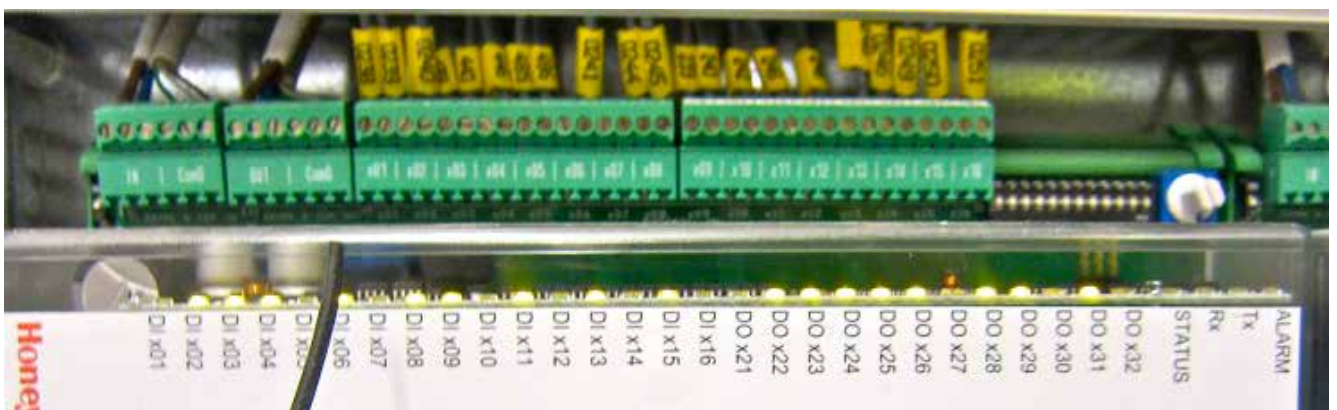
Vi anser att den webbaserade informationen, av kostnads- och aktualitetsskäl, också måste ersätta annan information.

- IT är ett extremt teknikutvecklande område. Vi ser inga som helst anledningar till att inte förutsättningslöst pröva hur och var vi bäst kan få tillgång till den IT kapacitet Tjörn behöver.

Uppdrag

- **Kommunstyrelsen** ska verka för att alla tjörnhushåll och företag ska ha likvärdig tillgänglighet till säkra och snabba elektroniska kommunikationsvägar. Inom sina ramar ska kommunen pröva möjligheten att erbjuda alla tjörnhushåll som vill en bredbandslösning med hög kvalitet och användarvänlighet som en demokrati-, rättvis-, tillgänglighets- och näringslivsfråga. Kommunstyrelsen undersöker och lämnar rapport till fullmäktige under 2016.

- Arbetet med att förbättra och utveckla demokrati, service och interaktivitet med hemsidan och andra sociala media ska fortsätta. **Kommunstyrelsen** ska ägna särskild uppmärksamhet åt att nämnder, styrelser, förvaltningar och bolag ökar sitt användande av webbaserade lösningar i sin informationsstrategi. I det ingår att avsätta tid åt uppdatering av uppgifter och tjänster.

Återerövra den kommunala demokratin

Det är ett demokratiskt bekymmer att vi har fått färre förtroendevalda i kommunen och fler tjänstemän jämfört med tidigare.

Detta parallellt med att färre engagerar sig i partierna är ett demokratiskt problem. Vi har fått färre och större nämnder med ett ökat ansvar.

Många förtroendevalda upplever att ärendevolymerna ökar, att tjänstemännen fått mer att säga till om samt att det är svårare att påverka. Samtidigt har vi fått ett koncernbolag och tre kommunala dotterbolag där spelreglerna är snarlika men inte jämförbara med en nämnd, styrelserna sammanträder få gånger. Det är också skillnad på en aktiebolagsstyrelse och en nämnd.

- Grundsynen är att vi vill ha fler förtroendevalda och fora där medborgarna eller brukare kan engagera sig "lagom" politiskt oavsett det är i fullmäktige, en nämnd, styrelse, brukar- eller verksamhetsråd.

- Viktigt att söka engagera fler unga och kvinnor för mer jämställd representativitet.

Allas rätt att delta

Vi anser att kommunen måste arbeta mer strukturerat med att öka tillgängligheten och låta bli a funktionshindrade delta på lika villkor.

Ett program för detta bör arbetas fram i samverkan med berörda ideella organisationer i kommunen.

Inriktningsmål

- Tillgänglighet i kommunala lokaler för människor med funktionshinder ska prioriteras upp och ligga i fas med riksdagens mål.

Tillgänglighetsprogram

Men det måste bli tydligare genom att kommunstyrelsen ser till att ett **Tillgänglighetsprogram** tas fram med en objektsplan med förslag på avsatta investeringsmedel.

Årlig redovisning ska ske till kommunfullmäktige. Vi ser det som en pinsam brist att ingen redovisning skett till fullmäktige av de brister och investeringsbehov som kommunens verksamheter har m a a riksdagsbeslutet.

7. Ett säkrare och tryggare Tjörn

Under 2011 certifierades Tjörns kommun som trygg och säker kommun enligt WHO:s kriterier. Detta följs upp 2015. Det medför ansvar för kommunen att inte stanna upp, att fortsätta identifiera och åtgärda de brister som finns kvar. Det skade- och olycksförebyggande arbetet liksom riskhanteringen har en central roll i all verksamhet.

Samtidigt ska vi ha en kompetent och effektiv räddningstjänst som kan ingripa vid olyckshändelser, tillbud och bränder.

Vi fäster stor vikt på att Räddningstjänsten genom dialog och information förebygger, därför är kontakttid med företag, kommunala verksamheter, förskolor och skolor särskilt viktig. Kommunen ska fortsätta att upprätthålla WHO:s krav på trygg och säker kommun.

Inriktningsmål

- Som ett led i att öka den sociala tryggheten och kontaktnätet med lokalsamhälle och fören-

ingsliv vill vi uppvakta staten för att få egen närpolis åter till Tjörn.

- Förstärka samarbetet med våra grannkommuner inom räddningstjänsten för breddad kompetens och effektivare använda resurser. Vi ser på sikt att vi får en gemensam räddningstjänst inom STO eller tillsammans med en grupp grannkommuner.

- Då det är ett långsiktigt arbete att uppnå tillräckligt vattentryck på de platser runt om i kommunen där räddningstjänsten bedömer det vara behov av släckvatten via "brandpost" krävs en överbyggande lösning

- Se till så att alla kommunala lokaler där människor vistas och arbetar har ett bra skydd för liv, hälsa och säkerhet. Det innefattar hög standard på skydd mot brand, inbrott och olyckor.

Bostadsbolaget ska ta fram en kvalitetssäkring på detta för de lokaler man förvaltar. Detta är klokt också ur ekonomisk syn-

punkt då det pressar försäkringskostnaderna.

- Ökad säkerhet hos äldre i eget boende. Medverka till ett tryggare boende för äldre i eget boende. Utgångspunkt vid dimensionering av brandskyddet är de boendes funktionsförmåga. Gamla och funktionshindrade bör erbjudas samma boendesäkerhet som friska personer, något som tyvärr inte gäller idag. Utforma en kommunal standard som kan utgöra en del av bostadsanpassningen i kommunen. Målet bör vara att anpassa bostaden så att man får samma risknivå som i vanliga bostäder för människor med normal fysisk kapacitet.

Resursförstärkning inom räddningstjänsten - skadeavhjälpande och förebyggande området.

- **Brandvärnen på öarna** ska bevaras och utvecklas som en kostnadseffektiv trygghetslösning. Då ambulanserna allt oftare inte kan medfölja färjan och upplevelseturismen/ båtturismen ökar måste Brandvärnen på Dyrön och Åstol utvecklas till "Åstolstandard", med IVPA, anpassad utrustning och att de frivilliga erbjuds relevanta utbildningar. Vardiga transporter av sjuka ska garanteras hela "vårdkedjan" dvs från hem/olycksplats - vårdinrättning. Ambulans/sjuktransportfordon ska medföras på färjan kostnadsfritt.

- VGR/Västtrafik meddelas kommunens åsikt om att MF Tjörn utmönstras som reservfärja då den inte uppfyller elementära krav på tillgänglighet, vardiga transporter för sjuka eller grundläggande transportbehov/frakter.

- Det är inte godtagbart att dagens ambulanser inte kan medfölja MF Hakefjord till Dyrön och Åstol. Regionen/Västtrafik måste upp-vaktas för att tillse att färjan byggs om för att kunna medta ambulans.

- **Individuellt brandskydd** ska införas som en obligatorisk del av biståndsbedömningen motsvarande rätten till bostadsanpassning. Spisvakt och mobila sprinklers införs i allt fler kommuner för att förhindra brand hos en allt åldrande befolkning som bor kvar hemma allt längre. Vi anser att en miljon anslås för att introducera detta bland Tjörns äldre.

- **Ambulanshelikoptrar** är en stor trygghet för bofasta, fritidsboende och båtliv. Angeläget att samverka med VGR om trygga och säkra helikopterlandningsplatser på prioriterade platser bl a Dyrön, Härön samt Södra hamnen i Skärhamn.

- En översyn bör ske och investeringar göras för att skapa bättre belysning på utsatta platser vid fastigheter, gång- och cykelvägar och andra trafikfarliga lägen som ett led i arbetet för en Trygg och Säker kommun. Inte minst är detta viktigt för att kvinnor ska kunna känna sig tryggare.

- Kostnaderna för riskhanteringen, i vilket ingår att berörd personal har rätt utbildning och övning, ska vara en del av fastigheternas lokalhyra och därmed vara fullt finansierad. Övergången sker stegvis.

- Av trafiksäkerhetsskäl ge möjlighet för de skolungdomar som

vill kunna ta "körkort" för moped i grundskolan och möjlighet för alla gymnasieungdomar som så önskar att kostnadsfritt kunna genomföra teoretiska körkortsstudier som utökad studiekurs. För detta tillförs resurser årligen i ram för BUN.

- En "Trygg och säker kommun" ska givetvis föregå med gott exempel och införa krav på att det ska finnas **alkolås** i alla de fordon som kommunens anställda använder i sin tjänsteutövning.

- Trygga och säkra skolskjutsar ska innebära att alla elever ska garanteras sittplats. Hållplats för skolbarn utan kur ska vara belyst av säkerhetsskäl.

- Tjörns kommun ska själv och i samverkan med lokalt föreningsliv tillse att alla mantalsskrivna barn senast i åk 5 ska uppnå minst Simborgarmärket. Denna undervisning ska vara kostnadsfri för barnen.

- Sänkt hastighet till 40 km/tim bör eftersträvas i våra tätbebyggda samhällen.

- I En säker och trygg kommun ska alla hållplatser bara belysta, prio för skolbarnen. Alla skolbarn ska ha en garanterad sittplats i de bussar de åker med till/från skolan.

8. Ta valfrihet i boendet på allvar - bygg fler hyresrätter

Tjörn har flest villor i förhållande till antal hyresrätter i hela Sverige. Det är en förstaplats vi inte är stolta över.

På Tjörn finns idag drygt 6 350 bostäder varav ca 5 600 småhus (89 %) och ca 700 lägenheter (11 %) i flerbostadshus. Därutöver 4 000 fritidshus varav vart femte utnyttjas för åretruntboende.

Den enorma skillnaden mellan tillgång och efterfrågan och avsaknad av valfrihet tvingar oss till radikalt nytänkande när det gäller planer och bostadsförsörjning.

Då den privata marknaden inte fungerat för att tillse en god bostad som en social rättighet för alla måste kommunen ta ansvar för framtiden. Det är strategiskt för befolkningsutveckling, skattekraft och framtid. Därför vill vi under perioden investera 100 miljoner kronor för att bygga hyresrätter över hela Tjörn.

Tjörn har länge haft ett dilemma med en stagnerande befolkningsutveckling. Den måste hållbart brytas genom en aktiv bostadspolitik där hyresrätterna prioriteras. Vi vill ha en varsam och balanserad befolkningstillväxt över hela Tjörn.

Målet är 120 bostäder om året där var tredje ska vara hyresrätter. Det ger en möjlig befolkningsutveckling mot runt 18 000 invånare 2020.

Bostadsbyggandet sedan 2006 har skapat 800 nya bostäder samtidigt som 952 bygglov beviljats. Av allt detta genererades enbart 100 nya tjörnbor. Det innebär att det "krävts" åtta nya bostäder för att få en enda nya tjörnbo. I

klartext har bygglov och bostadsplaner i princip bara ökat fritidsboendet.

Bostadsbyggandet ska ske i våra befintliga samhällen genom kompletterande bebyggelse. Detta är viktigt för att också samhällsservice (barnomsorg, skola, kollektivtrafik, hemtjänst, fritidsverksamheter mm) ska kunna upprätthållas på en bra och jämn nivå. Utomplansbyggandet växlar ner till en mer normal nivå.

Godkända planer måste bebyggas

- Det har i över 10 års tid funnits privata godkända detaljplaner för över 1 000 bostäder. De flesta har inte bebyggts. För att ge valfrihet i boendet och för-

verkliga bostadsbyggande krävs ett ökat kommunalt byggande via Bostadsbolaget. Vi ser gärna att Bostadsbolaget och privata aktörer samverkar kring exploateringar.

- Nytt kriterium för prövning av nya detaljplaner införs som prioriterar hög andel hyresrätter i exploateringen för bostäder.
- Det behövs fler tjörnbor som skattebetalare så vi kan betala för service och välfärd. Vi behöver fler förvärvsarbetande helt enkelt. Samtidigt vill vi ha valfrihet och variation i boendet så att Tjörn kan vara attraktivt för fler än idag. Ingen ska behöva vara hem- eller bostadslös eller flytta från kommunen för att det inte finns lediga lägenheter.

100 miljoner i bostadssatsning - för ett Tjörn med valfrihet för alla

Samtidigt ska vi kunna erbjuda en bostad för de som flytt från förtryck, krig eller drabbats av katastrofer. Det kräver förändringar, annars blir vi socialt och ekonomiskt segregerade.

- Av klimat-, miljö- och energiskäl måste vi ställa högre krav på nya bostadsområden och byggandet. Den s k **Lerumsmodellen** ska införas.

- Vi ska ha en bättre kollektivtrafik och pendelparkeringar så att fler kan avstå bil för arbetsresor. Vi ska också ha en långsiktig VA-försörjning av nybyggnationen, det står högt upp på prioriteringslistan.

Snabbare besked

Genom att snabbare kunna få fram planer och ge besked, minska byråkrati utan att krocka med lagstiftningen, underlättar vi byggandet. Vi kan också ge Bostadsbolaget exploateringsansvar för hela områden som exempelvis gjorts för Dunkavlemyren för att uppnå kostnads- och tidsfördelar vid en exploatering.

- Kommunen ska inom sina ramar aktivt främja utvecklings-

möjligheter i samhällena i våra olika kommundelar – då vi vill att hela Tjörn ska leva - året runt.

Här vill vi att kommunen i sitt byggande mer söker samexplotera med andra intressenter för att få bättre och billigare totallösningar.

Cultural planning som metod för folklig förankring

- Kommunen ska kontinuerligt utveckla former för dialog med medborgarnas och deras organisationer när det gäller samhällsbyggandet i de olika kommundelarna. Styrgruppen för Cultural planning ska enbart arbeta med detta varför nyordningen att där också behandla barm- och ungdomsfrågor tas bort.

Variation - inte ensidighet

- Vill vi ha levande samhällen måste det finnas en variation av bostäder d v s villor, radhus och lägenheter i flerfamiljshus men också upplåtelseformer som ägande, kooperativt, bostadsrätt och rena hyreslägenheter. Då får vi en blandning av folk och olika generationer. Det är viktigt för att upprätthålla en bra kommunal och kommersiell service.

Därför behövs hyreslägenheter

- ◆ Åstadkomma verklig valfrihet i boendet.
- ◆ Genom kompletteringsbebyggelse i tätorter skapa underlag för bättre kollektivtrafik.
- ◆ Underlätta bostads- och generationsbyten inom befintliga samhällen.
- ◆ Behålla ungdomar som arbetar kvar i kommunen eller vill flytta hit och jobba eller studera.
- ◆ Underlätta för äldre att sälja hus till åretruntboende.
- ◆ Motverka social- och ekonomisk segregation.
- ◆ Klara sociala förpliktelser om tillgänglighet/delaktighet för funktionshindrade, sociala förturer, en ansvarsfull flyktingmottagning, kunna undvika att

Attraktiva hus för alla - det är valfrihet

människor som separeras tvingas flytta från kommunen

Tjörn är en utpräglad skärgårdskommun. Det är naturligt att många söker sig mot havet och gärna vill ha utsikt.

I kustområdena måste vi dels värna natur- och kulturmiljövärden, strandskyddet är där viktigt, men där det tillåts att exploateras får det inte bli sociala reservat där bara penningstarka har råd att bo.

Vi menar att det ska byggas med utsikt även för vanligt folk t ex i Bleketbergen, därför måste det finnas en större variation i upplåtelseformer men även byggnadsformer.

Bostadsbyggnadsprogram

Kommunfullmäktige har utifrån ett gammalt socialdemokratiskt initiativ beslutat om ett **Lokalförsörjningsprogram**. En särskild samordnartjänst har också inrättats. Det är ett bra steg för att öka framförhållningen och effektiviseringen när det gäller kommunens verksamhetslokaler.

Men det krävs också ett konkret **Bostadsbyggnadsprogram** som årligen revideras utifrån godkända detaljplaner och beviljade bygglov.

● Kommunen måste vara tydligare och mer digital när det

gäller exploateringsbar mark för bostadsändamål. Det ska via hemsidan vara enkelt för byggherrar att se vilken mark som är byggbar och vem som äger den.

● Vi är positiva till olika ägarformer och är medvetna om problemen att finansiera hyresrätter med rimliga hyresnivåer. Därför vill vi öppet pröva att kombinera t ex borätter, äganderätter typ Öckerö och kooperativa lösningar med hyreslägenheter. Bostadsbolaget ska vara aktivt på marknaden.

9. Ett hållbart Tjörn - vårt ansvar för kommande generationer

Vi har alla ett ansvar för att värna den jord vi ärvt. Den lånar vi och förvaltar för framtida generationer. Ingen kan idag vara okunnig om de miljö-, energi- och klimatproblem som världen brottas med.

Självklart är det en viktig fråga att kommunen, som står medborgarna så nära, föregår med gott exempel och hjälper till att med information och praktiska lösningar för medborgarna för att främja ett långsiktigt hållbart samhälle. Miljötänkandet ska genomsyra all kommunal verksamhet.

Vi vill arbeta för att Tjörn behåller sin särart och sin kulturmiljö, genom en levande landsbygd och skärgård och däremellan många mindre samhällen.

Värna biologisk mångfald

- Säkerställa skydds- och bevarandevärda naturmiljöer och biologisk mångfald. Bästa sättet att göra det är att avsätta områden i Översiktsplanen. Det styr plan- och byggprocesserna och markens användning.

Natur- och vattenvård ska främjas vilket ligger i det allmännas intresse.

Samtidigt vill vi att Agenda 21 arbetet återupptas. Ett hållbart miljöarbetet kräver lokalt engagemang.

Värna Tjörnsiluetterna

- Ett landskap har formats av naturen under miljontals år. En kort stund i historien har vi människor omformat det genom vår aktivitet.

Det Tjörnska landskapet har sin speciella karaktär med sina grå bergsiluetter, kusterv havs- och fjordvikar, kilar och horisontlinjer. Kommersiella intressen och exploatering hotar att äventyra kulturmiljön.

Striktare krav måste ställas för att anpassa bebyggelse utan att fördärva kultur- och naturmiljön.

Minska nerskräpningen

- Det ska vara rent och snyggt på Tjörn. Det ökar trivseln och gör fler mer varsamma om den fina miljö och de kulturmiljövär-

den vi har. Allmänna platser och miljöer ska vara välstädade och välskötta.

Inriktningsmål

- I Översiktsplanen ska klart och tydligt redovisa vilka delar av Tjörn som ska vara naturområden och som ska skyddas mot exploatering. Därigenom ger man viktiga natur- och kulturmiljöer ett starkare skydd.

Vi vill samtidigt göra fler allmänna utemiljöer och platser grönnare, tillgängligare och vackrare samt tillföra fler konstverk på allmänna platser. Detta kan gärna ske i samverkan mellan kommun, lokala företag och föreningar. En årlig skötselplan ska tas fram för detta.

- Aktivt arbeta för att skydda värdefulla naturområden och samtidigt stödja åtgärder som ökar tjörnbarnas tillgänglighet till naturen genom t ex vandringsleder, information och utsiktsplatser. För det senare ökas anslaget för medfinansiering (bör gärna ske i projektform med föreningar, EU-bidrag etc.)

Bohusläns cykelvänligaste kommun

- Fullfölja visionen om Tjörn som "Bohusläns mest cykelvänliga och trafiksäkra kommun" genom att komplettera gång- och cykelvägnätet över hela Tjörn så att "felande länkar" knyts samman med den satsning som skett tidigare.

På vissa platser kan man samordna med vägförbättringar som är viktiga för ökad bostadsbebyggelse, kollektivtrafiken och trafiksäkrare hållplatser. På andra kan del av väg markeras för cykelled (finns idag t ex mellan Hoga korsväg och Sibräcka).

Gång och cykelvägar längst med stråken bör kunna belysas genom ny teknik (LED, solceller etc) för **ökad säkerhet och trygghet.**

Det innebär bl a ny gång- och cykelväg mellan;

- ◆ Skåpesund – Myggenäs längs väg 160,
- ◆ Bleket– Stansvik – Rönnäng, längs väg 169,
- ◆ Rönnäng - Kuballe och Aröd – Vallhamn längs Hakefjordsvägen och väg 169.
- ◆ Siröd - Röa.
- ◆ Höviksnäs – Fridas Hage - Låka.
- ◆ Vi vill via kommunen påverka Vägverket att rusta upp vägen Häller – Långekärr under mandatperioden. Det bör då samordnas med GC-väg på sträckan.
- ◆ Vi vill via kommunen påverka Vägverket att rusta upp vägen mellan Rönnängs Gård till Kuballe under mandatperioden. Det bör då samordnas med GC-väg på sträckan.

- **Samverkan med grannkommunerna** så att lederna samordnas och synkroniseras. Då kan de också marknadsföras effektivare.

- Den tekniska utvecklingen har gått snabbt framåt när det gäller energi- och miljöeffektiviseringar och inom belysningsområdet.

Det är därför viktigt att det tas tillvara i den kommunala verksamheten bl a genom planerat underhåll, tryggare utomhusmiljöer för medborgarna, säkrare lokaler och ökad elsäkerhetsstandard i det kommunala fastighetsbeståndet.

Kollektivtrafiken ska öka

I flera olika undersökningar kommunen gjort hos såväl unga (LUPPEN) och äldre påtalas mycket tydligt behovet av ordentliga förbättringar av kollektivtrafiken. Det förpliktar nu.

Världen står inför en enorm miljöutmaning och många allvarliga hot. Makten över oljan och terrorismhot hänger intimt samman. Klimatförändringarna är en viktig sådan fråga.

Nu krävs radikala tag.

Trafiken är den största enskilda källan till luftföroreningar. Tjörn är samtidigt en av de mest bilberoende kommunerna i hela Västra Götaland med relativt sett få kollektiva arbetsresor jämfört med andra kommuner.

Det släpps ut 11 miljoner ton koldioxid i regionen varje år. Av dem kommer 30 % från trafiken men bara 1 % från kollektivtrafiken.

K2020 förpliktar

- **Fullmäktige** har ställt sig bakom en **Klimat- och energiplan, K2020** och Västra Götalandsregionens mål om att öka andelen kollektiva resor kraftigt till år 2025. Idag är andelen väldigt låg, runt 12 %, för Tjörn.

Kollektivtrafiken är strategisk

För att "Hela Tjörn ska leva" så måste vi förbättra förbindelserna kors och tvärs på ön.

Då är det inte acceptabelt att vi har ett samhällsbyggande som hittills byggt in bilen i boendet eller att över 80 procent av de hundratusentals besökarna på Akvarellmuseet kommer dit med bil.

Det skapar inte bara praktiska miljö- och P-problem utan också otrivsel. Men vi är realistiska och inser att kollektivtrafiken först måste bli mycket bättre innan man kan införa restriktioner för bilismen.

Kollektivtrafiken ska prioriteras

- Samhällsplanering ska tydligare **prioritera kollektivtrafiken** samt gång- och cykelvägar i planverksamheten. Nya områden utan kollektivtrafik kommer inte att tillåtas eller exploateras utan bra P-lösningar.

Det nya SAGA-huset och Malagaområdet förutsätter en trafiklösning där kollektivtrafiken spelar en väsentligt större roll på bilarnas bekostnad, annars förstör vi kulturmiljön.

Ökade anslag

- Kollektivtrafiken måste få **mer nettoresurser** för att kunna svara för fler resor enligt fullmäktiges beslut om K2020 och Energi- och klimatplanen.

Den måste bli attraktivare för betydligt fler och ett alternativ till bilen för fler arbetspendlare. Det kräver bl a snabbare turer, bättre anslutningar, turer när de behövs, se över de skiftarbetande industriarbetandes situation och anpassa turer för deras behov, pendelparkeringar och hög komfort.

Matchning buss - tåg

- För en snabb matchning till den utökade tågtrafiken och expressbussar från Stenungsund till Göteborg/Uddevalla måste ett **nytt Resecentrum anläggas i Nösåsområdet** som kan serva tåg, bussar och pendelparkering för Stenungsund, Tjörn och Orusttrafiken.

För att påskynda en snabb lösning ska Tjörns kommun vara beredd att medverka finansiellt till en lösning.

Korta restiderna

- **Kortare restider.** Från valfri hållplats på "fastlandet" Tjörn, ska en resa till/från Stenungsund ta **max 30 minuter** och till/från **Göteborg max 75 minuter**. Snabbare turer ska främst genomföras där felmarginalen mot uppsatta mål är som störst. En Nösåsterminal skulle bl a innebära att resorna Orust/Tjörn till Göteborg kortas med 10-15 minuter enligt Västtrafik.

Enhetligare taxa

- Taxan för resor med kollektivtrafiken inom Tjörn ska vara **enhetlig**. Verka för en gemensam VGR-zon d v s samma avgift för resa inom och mellan dessa kommuner. Verka för att Periodkort inom VGR blir billigare för att locka fler. Kollektivtrafiken måste bli tätare på kvällar och helger. Natur på färja linje 361 under helger ska behållas.

- **Utredning** om hur vi effektivt och ekonomiskt löser **matartrafik till/från mer glesbebyggda områden till huvudlinjerna** eller knutpunkter. Detta arbete kan samordnas med Tjörn 8:an ett sätt att få fler unga att kunna

Grundlägga miljövänliga resvanor

åka till kultur- och fritidsanläggningar kollektivt).

Ungdomskort värt namnet

- **Ungdomskort** (hela dygnet alla veckodagar och lov). Tjörnungdomar fr o m åk 6 t o m till sista året i gymnasiet skall åka fritt med kollektivtrafiken (fritidskort 300 dagar) alla tider (d v s också då deras skolkort inte gäller).

Kortet gäller för all Västtrafiks trafik. Upphandling av detta ska ske framledes i samband med upphandling av skolresorna för att få optimalt pris. Samverkan ska eftersträvas med grannkommuner och helst en enhetlig lösning inom hela regionen. Dagens ungdomskort är för begränsade och är inte anpassade till realiteterna i ungdomars rese-mönster.

Utred nytt färjeläge på sydvästra Tjörn

- Utredningen om ett eventuellt nytt färjeläge för trafiken till öarna (linje 361) har inte lett till någon politisk framkomlig lösning. På lång sikt måste Tjörn få en ny förbindelse söderut - **utöver** Tjörnbroarna.

Vi kan då tänka oss ett nytt färjeläge i Kuballeområdet. Detta färjeläge skulle dels betjäna kollektivtrafiken till Dyrön och Åstol men också en **ny Blå linje mot Kungälv kommun**. Därmed skulle betydligt fler tjörnbor få en alternativ resväg mot Kungälv/Göteborg som är vårt mest växande arbetsmarknad.

Det Nordvästsvenska initiativet innebär en möjlig öppning för framtiden.

- Återbäring från vindkraftens elproduktion kan innebära **kostnadsfria laddstationer och fler belysta GC-vägar**.

- Det bör utredas möjligheterna framöver att använda **elbilar** för vissa kommunala verksamheter t ex hemtjänst.

- Närmare studera och pröva byggande med den s k Passivhus-tekniken samt övriga lågenergi-tekniker, här är Alingsås ett lärande exempel att studera.

Miljösmartare infrastruktur

Tjörn kommer även i framtiden, med ökad kollektivtrafik, att i huvudsak ha bilen som transportmedel. Därför är det viktigt att ha vägar som är bra och trafiksäkrare och rätt hastigheter. Men

också vettiga P-lösningar (t ex vid välbesökta turistplatser och infartsparkering) så att onödig trafik inte alstras för att leta plats.

Inriktningsmål

- Kommunen måste arbeta aktivt med Trafikverket för att förbättra kapaciteten och säkerheten på väg 160 över Tjörnbroarna, där speciellt den tyngre trafiken beaktas.

- **Blå Linje**. I samverkan med Kungälv kommun, regionen, EU-program m fl slutföra det tidigare uppdraget med en båt- eller färjetrafik mellan Tjörn och söderut mot Kungälv - Marstrand - Göteborg.

- Samverkan med Stenungsunds och Orust kommun om att anställa en kommunekolog

- **Inplementera en Tjörnvariant av Lerummodellen för att stimulera byggande av klimat- och miljösmarta bostadshus.**

Tjörn den gröna hållbara ön

Kommunen ska vara ett föredöme att minska på resurslöseri och onödiga förpackningar. Men också att välja miljövänligare transporter, fordon och materialval.

För ett grönare och mer hållbart Tjörn behöver vi bli bättre på att källsortera och öka mängden avfallsresurser som återvinns.

Under flera år har Tjörn halvat efter. Dags att vända den utvecklingen. Ambitionen ska vara att åter bli ledande i Västra Götalandsregionen.

Staten sätta press på förpackningsindustrin att ta ett väsentligt större ekonomiskt ansvar generellt samt för återvinningslösningar i skärgård och glesbygd. Det gör man inte idag. Därför måste kommunen ta ansvar för att ge samhällen under 1500 invånare rimliga praktiska möjligheter att återvinna fraktioner där de bor.

Inriktningsmål återvinning

- Öka mängden återvinningsresurser (insamlade fraktioner) och utveckla tekniken för källsortering och återvinning, anlägga lokala kompoststationer på öar utan fast förbindelse, minimering av miljöskadliga produkter i kommunal verksamhet. De kommunala bolagen ska användas för finansiering av projektinvesteringar i nya metoder och teknik.

- Återvinningsgårdar måste snyggas upp, servas bättre och inramas bättre för att inte förfula känsliga miljöer. Fula containeransamlingar ska bort. Kan inte en lösning ske med materialkretsarna ska kompletterande finansiering ske i driftsbudgeten

- Det är inte godtagbart att båtgäster i hamnarna slänger blandade sopor med t ex glas och plåt medan fastighetsägare måste betala extra för att sortera.

Klimartsmarta lösningar

Tjörns kommun och bolagen har en viktig roll när det gäller att främja miljö-, energi- och klimatsmarta lösningar. Detta ska vara prioriterat i all verksamhet, vid all upphandling av varor och tjänster och ha en framskjutande roll vid investeringar.

- Bostadsbolaget har över 500 lägenheter och förvaltar drygt 100 000 m² verksamhetslokaler.

pumpar mm är strategiskt viktigt att löpande upprätthålla.

Kommunen kan även göra mycket när det gäller att dels välja förnyelsebara energikällor och dels producera miljövänlig el och värme.

Här har **Tjörns Hamnar AB** ett stort ansvar att öka sitt engagemang när det gäller närvärme-centraler (flis, pellets) och inte minst vindkraft. Utvecklingen när det gäller sol- och vågkraft bör noga följas.

Inriktningsmål

- Skapa ekonomiska möjligheter för kommun och Bostadsbolag att påskynda arbetet och investera mer för att i kommunens/bolagets fastigheter använda förnyelsebar energi och satsa på energisparande åtgärder

- I sin upphandling av el bör kommunen också kunna göra detta via att gå in som delägare eller att äga vindkraftsverk i andra delar av Sverige, där kapacitet finns.

- Vi vill att det bildas ett särskilt bolag eller en ekonomisk förening för **icke fossil kraft** d v s "sol, vind och vatten" där tjörnborna kan bli delägare/köpa aktier/andelar.

Ett planerat underhåll och investeringar i miljösmartare belysning, ventilation, bergvärme, värme-

Vatten vårt viktigaste livsmedel

Tjörn ska ta fram en plan för "Vattenhushållning". Det handlar om att säkra tillgången till rent vatten året runt, minska svinn och betydligt bättre spara och hushålla med renat vatten.

Vatten- och avlopp är strategiska frågor. Den dagen vi inte har tillgång till rent vatten inser vi dess värde i vardagen.

Tillgången till rent vatten och att vi tar hand om dagvatten och avlopp så att det inte förorenar naturen är viktiga miljöfrågor. Det är en förutsättning för boende, företagande och rekreation. För att åstadkomma en bra livskvalitet, underlätta för människor att bo och verka här samt värna natur- och kulturmiljöer krävs en väl fungerande, modern och miljöanpassad teknisk service och infrastruktur.

Den verksamheten sköts bl a av de kommunala bolagen eller av anlitate entreprenörer.

Aldrig tidigare i Tjörns moderna historia har det investerats så mycket. Det handlar om reningsverk, pumpstationer och ledningsdragning. Dels för att klara dagens miljökrav och dels för att möjliggöra samhällsutvecklingen och bostadsbyggandet.

Ur miljösynpunkt är det viktigt att se rent vatten som en värdefull resurs. Stora delar av världen lider brist på detta och i allt fler länder prissätts rent vatten allt högre.

Uppmuntra sparsamhet

Sparsamhet ska uppmuntras, både när det gäller förbrukning men också användande av smart teknik. Det är inte godkänt med det omfattande läckage vi idag har i systemet.

Ur miljösynpunkt är planering, byggande och VA-systemet intimt kopplade. Det handlar alltid om avvägningar om utvidgningen av kommunens verksamhetsområde för VA eller vad enskilda eller samfälligheter kan göra.

Vi har på annan plats behandlat frågan om samverkan med andra, bl a grannkommunerna, inom VA-området.

Inriktningsmål

- Politiskt måste Tjörns vattenförsörjning och avloppshantering prioriteras upp. Annars kan vi inte uppfylla målen för bostads- och samhällsbyggandet. Det handlar om flera hundra miljoner i investeringar under ett antal år med taxe- och avgifts-höjningar som följd. Därför krävs en mycket noggrann kostnadskontroll, kvalitets-säkring och ständig lyhörddhet för effektiviseringar och möjligheter att minska eller omkonstruera taxan.

- Tydligare inriktnings-, verksamhets- och produktionsmål måste snabbt tas fram som regelbundet kan mätas och utvärderas. Verksamheten behöver kvalitets-säkras tydligare.

- Ett system måste arbetas fram där det årligen avsätts pengar/ fonderas, för planerat underhåll av VA-nätet samt väsentligt ökade investeringsmedel för ledningsnätets förnyelse. Samhällsbyggnads-nämnden tar fram förslag.

- Dokumentation och kartering av ledningsnätet integrerat med GIS är avgörande för att få rätt kunskap om status, överblick, analys och sätta in åtgärder på ett korrekt sätt. Då detta är historiskt eftersatt men lönsamt kopplat till utbyggnad och bekämpande av nuvarande vattenläckage (kostar mycket att söka och åtgärda) tillsätts en tjänst på heltid för detta under tre år. Finansieras inom taxesystemet.

Långsiktigt sänkt VA-taxa

De kraftiga taxehöjningarna kan bli kontraproduktiva mot de mål som finns när det gäller ökat

bostadsbyggande och företagande. Taxan bör därför långsiktigt sänkas. Uppräkningen av taxas bör ske enligt konsumentprisindex.

10. Hela Tjörn i arbete

Vi behöver ha fler förvärvsarbetsbetande tjörnbor för att kunna betala för välfärden. Vi ska med alla tillgängliga kommunala medel motverka arbetslöshet. Inte minst ska vi underlätta för de unga att få arbete.

Men vi ska också arbeta för att alla ska kunna bli delaktiga och motverka utanförskap. Tjörns kommun har som dominerande arbetsgivare en ledande roll när det gäller åtgärder för folkhälsa, jämställdhet, rehabilitering, minskad sjukfrånvaro och ge funktionshindrade bättre möjligheter.

För att locka unga till Tjörn är det helt nödvändigt att det finns fler bostäder och inte minst hyresrätter samt fler heltids-tjänster inom kommunen. Detta är speciellt viktigt i det skede av livet när man prövar sig fram på arbetsmarknaden och etablerar sig i en ny kommun som ung vuxen.

Inriktningsmål

- Av miljö- och trafikskäl behöver vi fler arbetstillfällen på Tjörn för att minska trafiken och belastningen på miljön. Idag pendlar ca 4 000 tjörnbor till jobb utanför kommunen (varav 1 900 till Göteborgområdet och 1 400 till Stenungsund). 1 000 pendlar in till Tjörn från andra kommuner.

Vi ska dels bygga mer och varierat så att fler lockas hit. En viktig pusselbit är att kollektivtrafiken blir snabbare och attraktivare - ett alternativ för betydligt fler.

Alla tjörnungdomar ska med

Alldeles för många unga går arbetslösa, är trötta på att misslyckas eller vet inte vad de ska göra i sitt liv. Vi måste ta tag i dem - de ska inte lämnas utanför.

Tjörns kommun ska därför utmana Tjörns näringsliv att ordna praktik/lärlingsplats/utbildning kombinerat med arbete för alla de tjörnungdomar som inte studerar vidare eller saknar arbete. Kommunen finansierar hälften - företagen lika mycket.

Stimulera entreprenörer

- Det finns många kunniga och framåt företagare. De och deras anställda är förutsättningen för att utveckla näringslivet. Men en offensiv samverkan mellan företagen och det offentliga ger än bättre resultat. Kommunen ska därför vara en aktiv samarbetspartner som också ska ta egna initiativ och sin del av nödvändigt risktagande. Social och fysisk infrastruktur är kommunens främsta medel att stödja näringslivet.

Turistnäringen

Vi tror att turistnäringen framöver blir en dominerande näring. Då måste det finnas lägenheter/boende för dess personal. Kommunen ska i ett första skede tillsammans med näringen diskutera en trygg och säker lösning på personalboende under sommarsäsongen. En del "provisoriska" lösningar är inte varken bra eller säkra.

Vi vill därför utveckla infrastruktur, samverkan, service och marknadsföring med inriktning på natur och kulturupplevelser, familjer och bätliv.

Inriktningsmål

- Tjörns näringslivspolitik måste få fart. Ett led i detta är ett **reviderat näringslivsprogram** där kommunens intentioner, på kort och lång sikt, tydligt och mätbart måste framgå. Företagen ska veta hur spelplanen ser ut.

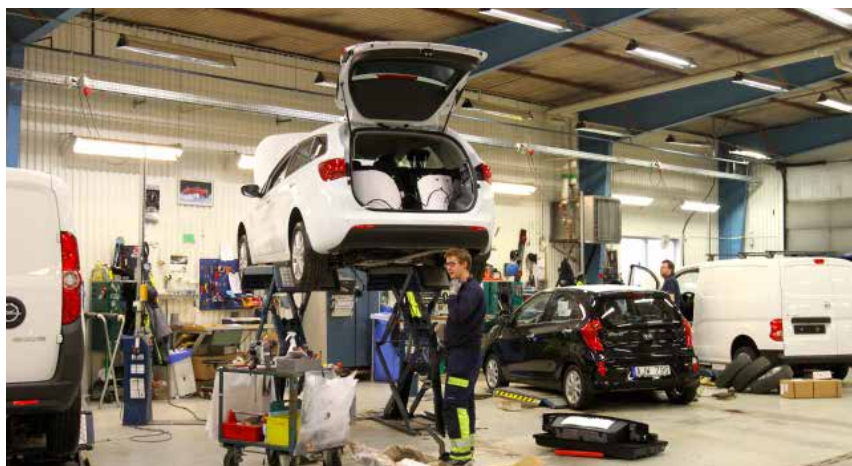
Utveckla - inte sälja av

- Tjörns Hamnar AB vidareutvecklas till ett **aktivt näringslivsbolag**. I uppdraget ska ligga att stimulera fler arbetsplatser på genom ansvar för industriområden. I detta ingår köp, exploatering och förädling av mark inom befintliga och nya industriområden.

Tjörnbors utpendling

Kommun Område	Göteborg	Stenungsund	Kungälv	Orust	Mölndal	Uddevalla	Partille
Valla	517	518	98	72	41	37	9
Skärhamn	234	297	52	31	15	18	7
Rönnäng	225	259	43	28	11	13	5
Källekärr	165	164	30	33	9	8	5

Tabell. Antal individer som pendlar till de största utpendlarkommunerna från områden på Tjörn med störst andel utpendlare.

● **Vallhamnsområdet** har förutsättningar att bli till ett modernt tillväxtcentra med hamn-, industri- och verksamhetsområde. Vi vill snabbare ha en förädling och förtätning av detta industriområde. I **Svanviksområdet** vill vi också ha en förtätning och ökat förädlingsvärde. Frågan om en ny cirkulationsplats bör studeras då man då kan utveckla industriområde på bägge sidor väg 169.

● Till kontorskomplexet i Vallhamn ser vi gärna att renodlat administrativa verksamheter flyttas för att fylla tomma lokaler (om de inte kan hyras ut kommersiellt).

Marin profil på Stansvik i Rönnäng

● **Industriområdet Stansvik** vill vi förtäta med en uttalat marin- och havsbaserad inriktning. På fd fiskmjölsfabrikens område Ängholmen finns förutsättningar att utveckla det Fiskets Centrum som vi tidigare har talat för. Vi

ser positivt på en utveckling av hamnen och området med bas för en modern trålarflotta, service, förädling och andra marinrelaterade verksamheter. Delar av området kan kanske vidareutvecklas för tjänsteföretag.

● Vid fd Kordaplast finns en stor industritomt och fabriksbyggnad som stått öde i flera år. En mer produktiv lösning här bör undersökas med ägarerna.

● Industriområdena bör skyltas bättre och bli mindre skräpiga, vi ser Røllsbo i Kungälv som ett föredöme. Ett tydligt samlat ansvar för skötsel och städning tas fram.

● Kommunen måste bli mer strategisk när det gäller att säkerställa mark i översiktplanen för industri/företagande.

Kontors- och hantverkslokaler

● Kommunen ska planmässigt främja **kontors- och hantverkslokaler för året runt verksamhet** i hamnmiljöer, stor restriktivitet råda när det gäller säsongsbaserad verksamhet.

Vi ser detta som en konkurrensfördel

inte minst inom en växande tjänstesektorn. Här borde vinstmedel från Tjörns Hamnar AB användas som ger långsiktiga effekter för kommunen. Bolaget kan äga och hyra ut.

Hamnmark

● De kommunala hamnområdena ska behållas i kommunal ägo oavsett det är ett bolag eller en förvaltning som ansvarar för marken och vattnet.

Vi ser det som viktigt att näringsidkare, t ex licensierade yrkesfiskare eller utpräglat hamnrelaterade näringar, kan få ha verksamhetslokaler/sjöbodor för inkomsternas förvärvande i hamnarna.

Strikta krav och tillsyn, vilket totalt saknas idag, ska dock säkerställa att lokalerna används för näringsverksamhet och inget annat. Gäller inte de förutsättningarna ska det beivras. Rättnings-tjänsten och Samhällsbyggnadsnämnden ska tillse detta.

● Bofasta båtägare ska kunna ha sin sjöbod för det ändamål den är tänkt. Med tanke på bl a den långa kö som finns är det viktigt att sjöbodsavtalen/arrendena tillämpas strikt och arrendatorer som ej sköter sig avhyses.

Dagens sjöbodarrenden motsvarar på inga rimliga värden på marken. Särkilt inte då den ej får privatiseras och där det egentligen inte finns någon köp/säljmarknad. Bruksvärde ska gälla inte påhittade marknadsvärden.

● Bättre företagservice via bl a företagslotsar och åtgärder för raka besked på företagens olika frågor och behov. Förvaltningar och bolag ska ha skyldighet att lämna korrekta besked inom rimlig tid (fastställs i tjänstegarantier) varför systemet med tjänstegarantier bör vidareutvecklas.

Ta turistnäringen på allvar

Runt en halv miljon människor som omsätter hundratals miljoner kronor besöker Tjörn för att uppleva våra natur- och kulturmiljöer. Den växande turismen ska kommunen stötta med infrastrukturinvesteringar som en näringspolitisk åtgärd för tillväxt och fler arbeten.

Turismen är en av de viktigaste faktorerna för att skapa fler arbetstillfällen på Tjörn. Då måste alla kommunala styrelser och nämnder ta detta på större allvar och se över hur man kan bistå att mer substansiellt kan medverka och utveckla förutsättningarna och infrastrukturen.

- Vi ser det växande båtlivet som en central näringspolitisk fråga. Tjörns hamnar besöks årligen av närmare 70 000 båtgäster och många står i kö för båtplats.

Kultur- och fritidsnämnden, Tjörns Hamnar AB och båtöreningarna ska ha ett regelbundet och ömsesidigt berikande samarbete. Fritids- och gästhamnarna ska fortsatt drivas av lokalt förankrade båtklubbar. Handels- och gästhamnarna ska utvecklas för nya tider och krav. Viktigt att verksamheten noga kvalitetssäkras.

- Att det planmässigt i hamnarna (ej i de renodlade industriområdena) ges möjlighet för en blandad bebyggelse med båtliv, service, och näringslivsverksamheter. Det ger levande och attraktiva hamnar med större lönsamhet.

- Den kommunala hamnmarken och vattnet är tjörnbornas och är en värdefull kommunal resurs. Därför ska inte mark i samhällena säljas av till privata intressen. Det ska då vara hamnmark i renodlade industriområden.

Sådan markförsäljning ska vara undantag och beslut fattas av kommunfullmäktige. Däremot kan kommunen vara generös med arrendetiden för att säkerställa långsiktiga näringslivsintressen.

Fler EU projekt ska fram

- Tjörn ska vara en proaktiv kom-

mun när det gäller att via olika EU-program förnya och utveckla olika kommunala sektorer och kommundelar. Vi förutsätter att varje nämnd har målet att finansiera motsvarande minst en procent av verksamheternas nettokostnad, via olika EU projekt.

Lyfta oss över gränsen

Tjörn har blivit rankat som världens sjunde "väl värt att besöka" enligt amerikanska mediajätten CNN. Nu är det dags att näringen betraktas som strategisk näringslivspolitik.

Branschen måste lyftas från ensidigt säsongsberoende till mer kompletta verksamheter året runt. Inte minst måste logi- och konferenskapaciteten öka markant.

En särskild styrgrupp bör inrättas för att utveckla denna näring.

11. Målinriktning & uppdrag Kommunstyrelsen

Inom sina tilldelade ramar 2016 ska berörd nämnd/styrelse initiera, utreda, påbörja och/eller genomföra en rad olika prioriteringar.

- Där nämnd/styrelse inte specifikt har fått utökad ram för detta ska det ske inom ram via:
- besparingar,
- effektiviseringar eller
- omDispositioner/omprövning av befintliga verksamheter.

Nämnden har att se till detta. Åtgärderna får inte vara motstridiga till de inlednings- och verksamhetsmål som anges i budgeten.

Det är varje nämnd och styrelses ordinarie uppdrag att ständigt söka former för att rationalisera, effektivisera och ompröva hur verksamheter utförs.

En årlig effektiviseringsprocent på minst 1,0 % av nämndens nettodriftkostnader borde vara en **naturlig förändringsfaktor**.

- Samtliga nämnder och styrelser uppmanas att ägna större tid åt att analysera och ompröva befintlig verksamhet och inte "bara" ta ställning till nya åtaganden.

Tjörns kommun är med över 1 000 anställda den största

arbetsgivaren inom kommunens gränser. Det förpliktar.

Verksamheten står inför många utmaningar och krav. En offensiv, utvecklande och kraftfull personalpolitik behövs som skapar förtroende och tillit mellan kommunens ledning, dess anställda och medborgarna.

Tjörns kommun ska erbjuda attraktiva, trygga arbeten och goda arbetsmiljöer för att rekrytera rätt personal till rätt jobb. Det ger kvalitet

Inriktningsmål

- **Heltid en rättighet, deltid en prövad möjlighet** ska gälla alla kommunanställda.

Den genomsnittliga sysselsättningsgraden på Tjörn är lägre än inom GR. Medelvärdet i GR var 90 % medan det var mycket lägre inom kommunen. För mycket tim- och deltidssysselsättning kostar för mycket och skapar undersysselsättning.

Deltiderna ska radikalt minska inom främst sociala sektorn men också inom skolan. Detta är strategiskt prioriterat inom all personalpolitik inkl. bolagens verksamheter. Målet är att kommunen inte

ska ha någon anställd som inte är anställd i önskad omfattning.

- I kommunen ska finnas **anställningsmen ej befattningsgaranti**.

- Tjörn har bland regionens lägsta genomsnittliga sjukfrånvarotal. Tyvärr ökar sjukskrivningarna nu. **Målet för 2016 ska vara att minska till 4 %.**

- Kommunen ska som arbetsgivare under perioden 2016-2020 bidra till en medveten höjning av lönerna för de med lägst lön. Målet är att ingen ska tjäna under 22 000 kronor i månaden för en heltidsanställning från 2016.

- Kommunen ska vara ett föredöme när det gäller jämställdhetsarbete, folkhälsa och att motarbeta utanförskap på arbetsmarknaden. Detta ska kvalitetssäkras i organisationen. Ett **jämställdhetsprogram** för kommunen ska arbetas fram och beslutas om i fullmäktige före utgången 2016. Norm för programmet ska vara att det ska integreras i all verksamhet, inte vara ett dokument "bredvid"!

- Chefer ska tillsammans med medarbetare uppmuntras att delta i utveckling av verksamheter genom ekonomiska incitament så som att sparade resurser tillfaller verksamheten kommande år.

Kommunstyrelsen

Uppdrag

Personal

- "Alla Tjörnungdomar ska med" – Tjörns kommun utmanar Tjörns näringsliv att ordna praktik/lärlingsplats/utbildning kombinerat med arbete för alla de tjörnungdomar som inte studerar vidare eller saknar arbete. Kommunen finansierar hälften - företagen lika mycket
- Alla kommunala tjänster som utannonseras ska vara heltid enligt målsättningen "Heltid en rättighet, deltid en prövad möjlighet"
- Innan 2018 ska nyckeltalet för andel tim- och deltidstjänster av alla anställda i kommunen vara lägst inom GR.
- Kommunen garanterar alla, som så önskar, tjrörnelever över 15 år (tom sista gymnasiet).

året) meningsfulla sommarjobb i samverkan med Tjörns näringsliv.

- Ett personalpolicyprogram ska arbetas fram för antagande senast 2016.
- Personalutskottet ska återskapas.

P-frågor kusten

- En **UpplevelseBuss** är av stor betydelse sommarhalvåret för att minska P-behovet på populära turistdestinationer och besöksmål.
- Kommunen ska planmässigt och i bygglovshanteringen verka för att få bort och motverka utrymmeskrävande ytparkering i kustområden. **P-huslösningar eller bergrum** ska prioriteras.
- Förhyrda P-platser ska enbart belastas med sina faktiska kostnader, s k fria P-platser ska betalas av skattekollektivet

alternativt avgiftsbeläggas.

- En **parkeringsutredning** måste snarast arbetas fram för hela Tjörn innehållande kapacitetsanalys, behov, olika tekniska alternativ, organisation, olika ägandeformer, konkreta förslag på nybyggnation och finansiering, parkeringspolicy, avgifter, tillsyn och politiskt ansvar.

- Ett förslag tas fram till organisation för att lägga ett "**kommunalt parkeringsbolag**" som en del av **Tjörns Bostads AB**.

- I Sverige finns ett världsberömt kunnande att bygga bergsumsanläggningar. Berg finns det gott om i känsliga kustsamhällen. Efterfrågan och avsättning finns alltid för sprängsten. Tjörn, tillsammans med andra kustkommuner, bör uppvakta länsstyrelse och stat om att införa statsbidrag för bergsums P-anläggningar i kustsamhällen.

Hållbara trafik- och P-lösningar vid kusten

Bohuslän har känsliga kustområden som inte klarar sommarmånadernas P-platsefterfrågan. Då besöks Tjörn av många människor och befolkningen fördubblas. De flesta kommer hit med bil. Det främsta besöksmålet Akvarellmuseet redovisar att runt 80 procent av besökarna är bilburna.

Bristen på P-platser hämmar den starkast växande näringen – turismen – och försvårar åretruntboende.

Exempel finns i Skärhamn, Rönnäng, Kyrkesund och vid Sundsby. Det skapar lokala konflikter om begränsade markområden.

Samtidigt är det svårt att hitta ytor vintertid för det ständigt ökande antalet fritidsbåtar som ska vinterförvaras.

Ett belysande exempel på vikten att dessa frågor måste tacklas är alla de ansökningar som finns kring exploatering kring hamnen i Skärhamn.

Trycket är också stort i Kyrkesund och i Rönnäng där färjan, linje 361, till Tjörnekalv, Dyrön och Åstol är Tjörns näst största kollektivtrafiklinje med närmare 156 000 resande om året.

Utvecklingen av Sundsby som destination förutsätter också en hållbar P-lösning snarast.

Kommunstyrelsen

Uppdrag

Skärhamns – Hamnporten

I planen för Södra Hamnen ska arbetas in exploatering av berget till vänster om Kustbevakningen. Vi föreslår där ett terrassformat hus med butiker i bottenplan, kontor samt en blandning av bo- och hyresrätter. Bergrum för P-platser sprängs in under. Bra läge, nära kollektivtrafik, ger liv och rörelse åt området.

Räddningstjänsten

□ Öka förebyggande informationsarbete mm för prioriterade grupper, äldre och barn.

□ Tillse att sjöbodar och verksamhetslokaler i hamnområden används för rätt ändamål enligt regelverken och intentionerna i Trygg och säker kommun.

Övriga uppgifter

□ Stopp med omedelbar verkan för privatisering av kommunal hamnmark och vatten i våra samhällen.

□ Ny policy för den kommunala "Tjörnmaten" tas fram som ska bygga på att maten ska tillagas så nära kunderna/gästerna som möjligt. Ekologiska råvaror och närproducerat ska vara vägledande. Där maten serveras på "restaurangerna" ska fler kunna komma och äta - som en del av tanken på fler mötesplatser över generationer.

□ "Ett tillgängligt Tjörn" – Genomförandeplan, Lokalanpassning för funktionshindrade av kommunala lokaler samt offentliga platser.

□ Uppvakta polismyndigheten för återinförandet av närpolis.

□ Tjörn ska in på minst 100 bästa listan över upplevd service av kommuninnevanarna, idag är vi på plats 230!

□ Aktivt arbeta för förbättrade förbindelser över Tjörnbroarna, tunga transporter som kräver avstängd bro ska endast ske nattetid.

□ Se över sin verksamhet och mer renodla och tydliggöra sin roll som övergripande ansvarig för strategiska mål- och styrfunktioner. Där måste ekonomistyrningen vara central.

□ För att effektivisera och spara in minst 4 % (ca 12 Mkr) på upphandling och arbeta med kvalitetssäkring samt att kommunen har tillgång till rätt beställarkompetens vid inköp/upphandlingar tillsätts en **kvalitets- och upphandlingscontroller** med placering på ekonomiavdelningen.

□ Ansvara för att system och metoder tas fram för **kvalitetssäkring och leverantörskontroll** inom alla nämnder.

□ Uppvakta Trafikverket om nya väg Höller-Kyrkesund.

□ Effektivisera upphandlingsverksamheten och se till att rätt beställarkompetens finns.

□ Kommunstyrelsen uppdrar åt Samhällsbyggnadsnämnden att ta fram årliga **Bostadsbyggnadsprogram**. Programmet ska återredovisas en gång per år i fullmäktige.

□ **En investeringscontroller/koordinator** anställs och riktlinjerna för investeringar stramas upp. Tjänsten placeras på ekonomiavdelningen.

□ Ta fram ett ramavtal för externt köp av juridiska tjänster för hela den kommunala verksamheten, inklusive bolagen.

□ Samordningen av arbetet med Europeiska Unionen ska fortsätta med målsättning att **minst en procentenhet** (ca 7 Mkr) av respektive nämnders nettoverksamhet ska vara "EU finansierad".

□ Framtagning av ett nytt Näringslivsprogram.

□ Behovet av exploateringsmark för bostäder, energi och industri är prioriterat.

□ Anslaget för "Balans i livet" d v s friskvård till kommunens ca 1 000 anställda (Tjörns fritidsförening) ökas av hälso- och ekonomiska skäl. Vi bedömer investeringen som lönsam.

□ I övrigt ska styrelsen göra prioriteringar, effektiviseringar och omdispositioner inom ram. Dessa får dock inte strida mot intentionerna i budgetens övergripande inriktningsmål.

Barn- och utbildningsnämnden

Övergripande åtgärder

En utvecklande personal- Skola och undervisning

Det finns närmare 1 500 elever i Tjörns grund- och förskoleklasser (varav ca 150 förskoleklass), fördelade på nio skolor över hela Tjörn. Vi har åk 6-9-skolor på Häggvallskolan och Bleketskolan.

Alla elever ska mötas med respekt för de behov och möjligheter de har. Barnkonventionen är styrande tillsammans med den nationella Läroplanen. Större hänsyn ska tas till funktionshindrade och de som har svårt att uppnå målen. Det är skolans skyldighet att göra allt i sin makt för att eleverna ska kunna klara minst godkänt och gå vidare i livet.

Vid samma befolkningsantal minskar antalet gymnasieelever kraftigt åren framöver (närmare 170 elever 2011-2014). I grundskolan ökar antalet något i främst klass 1-6 framöver. Samtidigt finns det detaljplaner för över 1 200 bostäder (drygt 3 000 personer) som kan

förverkligas inom en femårsperiod.

Parallellt ligger ett 40-tal intressenter i kö för förhandsbesked för att få upprätta detaljplan för flera hundra bostäder.

Vi ser det som en viktig framtidsfråga att vi planerar för skollokaler som stimulerar pedagogik, kreativitet, mångsidig användning och återspeglar en modern syn på lokaler utifrån miljö-, energi- och klimatskäl. Givetvis ska alla skolor vara tillgängliga för funktionshindrade.

Mindre klasser, Sommarskola och Läxhjälp.

Vi ska minska klasserna genomsnittligt med 4-5 elever **d v s** ökad lärartäthet i lågstadiet för att främja ett bättre inlärningsresultat och lugnare miljö.

Samtidigt ska

Sommarskola erbjudas alla som har svårigheter att nå betygsmålen. **Läxhjälp via skolan** ska erbjudas alla som så behöver det.

● Vi vill självklart utveckla provisoriska och dyra modul-/baracklösning i takt med att lokalerna endera inte behövs p g a omdispositioner inom respektive skolas lokaler alternativt ny- eller tillbyggnad prövats/genomförs.

Uppdrag

- Tillsvidareanställning på heltid ska vara norm. Visstidsanställning, del- och timtider enbart undantag efter motiverad prövning. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden ska ökas och utvecklingen redovisas i bokslutet.
- Sjuktalet ska minska till 4 % (jmf med 6,2 % 2014).
- Klasserna i lågstadiet minskas med 4-5 elever, Sommarskola införs liksom Läxhjälp.

- Elevhälsan förstärks kraftfullt för studiesociala stödåtgärder på fältet.
- Lärartätheten ska uppgå till minst snittet för GR-regionen.
- Situationen med den höga andelen korttidsvikarier (mot-svarande 20 årstjänster) måste åtgärdas. En handlingsplan ska tas fram för detta och redovisas till nämnden.
- Datoranvändandet är en strategisk fråga för eleverna i en global framtid. Datorn är en kommunikationsplattform, ett

kreativt center och ett självklart pedagogiskt hjälpmedel.

I grunden är det också en demokratisk fråga - alla elever ska ha likvärdiga förutsättningar att kunna arbeta med bra verktyg **d v s** med en väl utrustad dator.

Stegvis fr o m årskurs 6 rätt t o m gymnasiet till bärbar dator för alla elever, parallellt med förstärkning av digitala verktyd från förskolan till årskurs 5.

Grundskolan - förskolan

Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar!

Tjörn ska satsa på att vara en kommun som erbjuder en trygg och stimulerande uppväxt för barn och ungdomar. Här ska finnas goda villkor för engagemang, kulturliv, idrott och föreningsliv.

Stor omsorg ska läggas på förebyggande arbete mot droger, mobbing och utanförskap, därför ska kommunen vara generös med stöd till föreningar och sammanslutningar som engagerar och aktiverar ungdomar.

Ett solidariskt Tjörn låter alla vara med i gemenskapen. Därför måste vi alltid motverka social och ekonomisk segregation, utanförskap, mobbing och verka för bra relationer mellan vuxna och barn/ungdom.

Vi ska ge professionellt och ideellt stöd till både individer och familjer i svårigheter.

Vi ska ha en fortsatt kvalitativt bra förskola, grund- och gymnasieskola samt vuxenutbildning. En god personaltäthet i linje med minst snittet för vår region är här ett kvalitetsbevis.

Allas rätt till kunskap är grunden i vår skolpolitik. För ojämlikheter i tillgången till utbildning och bildning betyder ojämlikheter i makt över det egna livet och i möjligheterna att påverka samhället. Skolbiblioteken ska spela en viktig roll.

Vi slår vakt om **förskolan** för barnens sociala trygghet och utveckling.

Alla som behöver en plats ska få det inom kort tid. Inte minst ur jämställdhetssynpunkt anser vi att Tjörn ska ha en väl utbyggd förskola så att kvinnorna kan ta för sig i utbildnings- och arbetslivssammanhang.

Barnomsorg på oregelbunden arbetstid ska **Nattis** vara möjligt som alternativ även på Tjörn.

Tjörn ska ha en förskola där ingen förälder ska behöva känna tvivel när de överlämnar "det bästa de har" till kommunens omsorg.

Uppdrag

□ Mätbara mål för förbättrad målstyrning

För att vidareutveckla möjligheterna till målstyrning och kvalitetsarbetet införs, i ett första steg, kvantitativa mått knutna till resurserna i verksamheten. Måtten ska införas från 2016. Under 2016 ska mål- och resurstilldelning sättas knutna till nedanstående resurs- och kvalitetsmått.

□ Mått grundskola:
Personalkostnad per betygspoäng. Totalt/enhet.

□ Mått grundskola:
Personalkostnad per antal elever som uppnår godkända resultat. Totalt/enhet.

□ Nuvarande grundskolor i Myggenäs, Höviksnäs, Fridas Hage, Häggvall, Långekärr, Källekärr, Skärhamn, Bleket och Rönnäng behålls under perioden som en förutsättning för den planerade bostadsbyggelsen.

□ Skollokalerna ses över för att dels klara pedagogiska krav och dels vara anpassade för funktions-hindrade. Samtliga baracklösningar avvecklas. Efter prövning kan nybyggnation tillåtas.

□ **Resurscentrum** får i uppdrag att vidareutveckla IT stöd som pedagogiskt verktyg riktat mot barn med särskilda behov. Inlärningsprocesser i elevernas hemmiljö ska utvecklas.

Ytterligare personalresurs tilldelas detta uppdrag.

□ Det goda arbetet mot **mobbing** på Tjörns skolor ska utvecklas.

Föräldrar och föräldraföreningar och verksamhetsråd ska i större utsträckning involveras i arbetet. Goda exempel bland elever och personal skall lyftas fram. Metoder att upptäcka mobbing ska särskilt uppmärksammas.

□ **Nolltolerans** mot våld, hot och trakasserier ska vara normen för umgänget inom skolan.

Förskola - pedagogisk omsorg

Vi vill införa tre nyheter från 2016 på Tjörn. Det handlar om att inom grundskolan **minska på klasstorlekarna**. Detta utifrån att flera undersökningar bl a den amerikanska STAR-projektet tydligt visat på vinster med inläring med mindre elevantal i klasserna. Det blir också lugnare i klas-

serna vilket har betydelse för arbetsmiljö och trivsel.

Sommarskola är för att alla elever ska ha möjlighet att hänga med och uppnå betygskraven. Risken är annars stor att de ständigt hamnar på efterkälke och slutar med att de inte blir behöriga.

För att skolan ska kunna se och ta ansvar för alla elever behövs **läxhjälp**. Det är inte rättvist att förutsätta att föräldrar eller anhöriga ska klara av skolans inlärningsroll.

Detta ska vara en rättighet inte en avdragsmöjlighet via RUT.

Uppdrag

□ Mätbara mål för förbättrad målstyrning.

För att vidareutveckla möjligheterna till målstyrning och kvalitetsarbetet införs, i ett första steg, kvantitativa mått knutna till resurserna i verksamheten. Måtten ska införas från 2016. Under 2016 ska mål sättas knutna till nedanstående resurs- och resursmått.

□ Mått förskola:
Personalkostnad per barntimme, Totalt/enhet .

□ Mått skolbarnomsorg:
Personalkostnad per barn-timme, Totalt/enhet .

□ Att snabbt kunna erbjuda en **plats inom förskolan** är en förutsättning för att bostadsbyggnadsprogrammet och andra

övergripande mål ska kunna förverkligas. Därför ska verksamheten planeras så att alla som önskar plats inom förskolan ska garanteras detta **inom högst fyra månader i en tjänstegaranti**.

□ För barnomsorg på obekvämt arbetstid och modersmålsundervisning höjs ramen med en miljon.

□ **Vårdnadsbidraget** avvecklas.

□ Inom förskolan införs en **resurspool** för att förbättra kvalitén i verksamheten vid personalens korttidsfrånvaro. Tolv speciella förskolelärartjänster inrättas som vid behov kan arbeta på förskolor där korttidsvakaner uppstår de dagar de inte arbetar på sin ordinarie förskola. Delfinansieras via minskat behov av timvikarier.

Förskolans ram höjs med +1.5 miljoner.

□ Utreda möjligheten att skapa fler **Barnvagnssovrum** (där småbarnen kan sova) ordnas på alla förskolor.

□ Det är viktigt att förskolan har mer regelbunden dialog med föräldrarna för öppenhet och transparens. Därför bör verksamhetsråd eller motsvarande prövas.

□ **"Nattis"** barnomsorg för föräldrar som arbetar obekvämt arbetstid ska vara en rättighet.

□ Medel avsätts för att möjliggöra **Äventyrspedagoger**.

□ Alternativ till förskola ska vara möjligt typ "Lilla Blå" i Höviksnäs. De är viktiga i en helhetssyn på Barnomsorgen.

Gymnasieskolan

Den borgerliga majoriteten på Tjörn har mot våra protester avvecklat Tjörns Gymnasieskola, UCT, samt den kommunala vuxenutbildningen. Vi anser att detta har skötts på ett mycket oskickligt sätt och undandragit Tjörns möjligheter att utbilda inom våra framtidsbranscher exempelvis turism och upplevelser. Vi beklagar samtidigt att Individuellprogrammet tagits bort samtidigt som Tjörn uppvisar de högsta ohälsotalen inom Göteborgsregionen för ungdomar i åldern 20-24 år. Det är en social katastrof för enskilda tjörnungdomar menar vi.

Vuxenutbildningen åter

Den kommunala vuxenutbildningen bör ske på plats inom kommunen och gärna samordnas med annan kompetensutveckling t ex för kommunens egen personal. Vi analyserar hur Tjörn kan återta en roll inom gymnasieutbildning. Studier på planerad tid.

Gymnasieutbildningen måste bedrivas så att alla ska kunna klara sina studier enligt plan. Det är allvarligt och inte godkänt att närmare var tionde gymnasieelev inte klarar sina studier på de tre år som i regel gäller. För många går fyra och fler år. Detta flera miljoner extra.

Åtgärder måste sättas in tidigare när tecken finns på att studierna inte fungerar.

Samverkan kring gymnasiet

Under mandatperioden avser vi ta initiativ för att Tjörns kommun ska ha ökad insyn och delaktighet i Nösnesskolan. Gamla historier måste läggas bakom och en ny samverkan mellan kommunerna inledas för våra elevers bästa. Detta blir än viktigare när sportanläggningarna kommer på plats och när framledes ett nytt resecentra etableras vid Nösnesskolan eller närmarebrofästet.

Uppdrag

□ Nämnden ges i uppdrag att via t ex GR påverka och öka tjörnelevernas möjligheter att fullfölja sina gymnasiestudier enligt planerad studietakt.

Det är också ur budgethänseende viktigt att en kontinuerlig kontroll av tjörnelevernas gymnasieval och skolgång görs.

□ Vår avsikt är således att återta vuxenutbildningen till Tjörn.

□ **Vuxenutbildning** är väsentlig för att stärka de som har bristande utbildning och för att de ska kunna ha en chans på en alltmer krävande arbetsmarknad. Delar av denna utbildning bör därför finnas på "hemmaplan".

Samarbetet med vuxenutbildningen i Stenungsund ska vidareutvecklas.

□ Uppdra åt förvaltningen att snarast redovisa förslag, enligt ovan, på hur detta kan ske med lokallösningar, kostnader och tidsplan.

Socialnämnden

Inriktningsmål

Generellt

Socialnämndens verksamhet är mycket omfattande och en stor del av kommunens budget och närmare hälften av kommunens anställda. Vård och omsorg för de äldre svarar för över hälften av budgeten och utgör en växande uppgift. Vi ämnar under perioden undersöka möjligheterna att dela på nämnden eller hitta annan lösning som innebär att frågorna kring de äldre får en egen hantering politiskt och förvaltningsmässigt.

Införa Göteborgsmodellen

Personalsituationen och bemanningen är inte tillfredställande inom de särskilda äldreboendena. Vi vill därför att den s k Göteborgsmodellen med resursspass införs på Tjörn. Den har gett goda resultat i stadsdelar av vitt skilda karaktärer i Göteborg.

Omläggningen har varit budgetmässigt kostnadsneutral.

Ge alla inom Kommunals avtalsområde ett nytt kollektivavtal där alla anställda erbjuds heltidsanställning. I praktiken innebär det att alla som i dag har deltid ska erbjudas heltid med möjlighet att söka lägre sysselsättningsgrad eller önska en deltid med högre tjänstgöringsgrad.

Man arbetar med "Resursspass" för att lösa bemanningsfrågor. Arbetsgivaren kan lägga ut 20 procent av en anställds arbetstid på så kallade resursspass, men det är den anställda som bestämmer när den har möjlighet att göra resursspass. Senast dagen innan meddelas den anställda om den ska arbeta på sin ordinarie arbetsplats eller någon annan arbetsplats.

Detta har testats sedan flera år tillbaka i stadsdelarna Backa, Centrum, Örgryte och Askim och det har fallit väl ut. Det har inte

blivit dyrare för arbetsgivaren. I stället för att ta in en timvikarie när någon är sjuk används någons resursspass.

Vi har principiellt inget emot att verksamhet kan drivas av olika utförare. Förutsättningen för andra utförare än egen regi måste dock vara att det klart och tydligt är bättre och billigare med samma höga kvalitetsmål.

Socialnämnden - omsorgen om de äldre

Inriktningsmål - äldreomsorg

Antalet äldre kommer att öka kraftigt åren framöver. Enligt befolkningsprognos LÅG ökar 65+ med 43 % 2010-2025. De i särklass största ökningarna sker geografiskt i Höviksnäs och i Almösund/Myggenäsområdena.

Parallellt konstaterar vi att 89 % av tjörnborna bor i småhus och 11 % i flerbostadshus. Byggnaderna fortsätter att vara ensidigt småhus. I praktiken finns ingen valfrihet för drygt 3 200 äldre tjörnbor. Att bygga

trygghets- och/eller seniorboenden måste vara en mycket högre prioriterad fråga när var femte tjörnbo är 65+. Dessa drygt 3 200 äldre tjörnbor ska ställas i relation till att det idag bor 187 personer i särskilda boenden och att behovet fram till 2025 beräknas öka med 60 nya platser (två nya boenden). Hälften avser östra Tjörn.

Denna situationen ställer bl a nya krav på en kombination av hemtjänst, trygghets- eller seniorboende och i viss mån särskilda boendeplatser.

EVAA-modellen - en ny frihet

Alla brukare som har hemtjänst ska kunna välja en timma i veckan för "Eget Val Av Aktivitet" som de bestämmer helt själva. Det egna behovet ska styra, inte vad någon annan tycker.

Det kan t ex vara att åka och handla, att byta gardiner en gång mer

än vad normen kräver, ja endast fantasin sätter gränsen för vad en äldre människa har för önskemål.

Timman ska även kunna sparas för att kunna läggas ihop till ett större pass om det nu skulle vara så att en brukare kanske vill åka på utflykt/aktivitet och sedan äta middag ute eller vad det nu kan vara.

Valet kan göras mellan kl. 10-14 i första hand. Detta för att ordinarie hemtjänst men även de som idag arbetar på särskilda boenden ska kunna utöka sina tjänster. Men det fyller även ett annat behov, nämligen omväxling i ordinarie arbetsuppgifter.

För brukaren innebär det även att ett nytt moment inträder i den kanske trista vardagen, att de får något att se fram mot. Det gör att de håller sig friskare.

● Äldreomsorgens ska präglas av god kvalitet, bra bemötande och tydlighet. Vi vill bygga vidare på den erkänt goda äldreomsorg vi redan har. Styrande är den **Äldreomsorgsplan (nu under revidering)** kring

Uppdrag

□ Tillsvidareanställning på heltid ska vara norm. Visstidsanställning, del- och timtider enbart undantag efter motiverad prövning. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden ska ökas och utvecklingen redovisas i bokslutet.

□ **Minskning av visstidsanställningar samt tim- och deltider** ska genomföras för att på årsbasis ge en kostnadsbesparingar.

□ En **vikariepool** ska byggas upp för effektivare personalhantering.

□ För att säkerställa **bättre vårdkvalitet** har extra medel i ram motsvarande två heltidstjänster öronmärkts för personal bl a så att äldre kan få duscha oftare, motion och rörelse, bemanning på nätter, avlastning men även arbetsledning.

□ Vårdval för fristående utförare inom t ex hemtjänst för brukarna ska utvärderas och

jämföras med den kommunala hemtjänsten.

□ Intraprenad kan vara en driftsform förutsatt att det är personalen som tar initiativ till detta och förutsättningar för ett avtal finns. Grundkravet här är att samma eller bättre kvalitet ska kunna erbjudas för bättre pris.

□ För all personal inom äldreomsorgen ska på betald arbetstid ingå fem dagars kompetensutveckling.

Leva och åldras med livskvalitet

vilket det råder en bred politisk enighet kring och som är förankrad bland pensionärerna. Denna måste nu revideras.

Ekonomiska förutsättningar ges för att genomföra och kvalitets-säkra målen i Äldreomsorgsplanen som utarbetats i nära samråd med pensionärerna och deras organisationer.

- Strategiskt för ekonomin och möjligheterna till rekrytering är att till att det blir fler heltidstjänster och att tim- och deltid radikalt minskar. Det behövs också bättre arbetsmiljö för personalen där särskilt belastningsskador ska motverkas. Det är viktigt att det alltid finns en kvalificerad arbetsledning.

- Vi är öppna för att verksamheten kan bedrivas i olika regiformer som egen regi, intraprenad eller av extern leverantör.

Av särskild betydelse är att kommunen i egenskap av beställare har tillräckligt kvalificerad beställarkompetens. Självfallet ska de allmänna ha god insyn liksom brukare och anhöriga.

Anslaget till Kommunala Pensionärsrådet höjs för att kunna utveckla brukardemokrati tillsammans med pensionärerna. Medel avsätts för att kunna ordna pensionärscaféer på flera platser,

Äldreomsorgen

Uppdrag

□ För att säkra kvalitet och höja personaltätheten föreslår vi att äldreomsorgen får 2,5 miljoner extra i ram, vilket innebär att sex undersköterskor kan anställas på heltid.

□ Vi återinför att personalens normala schemaläggning innebär att man arbetar **två av fem helger**, istället för varannan helg. Denna förändring är viktig för att förbättra personalens arbetsvillkor och underlätta rekrytering av personal till kommunen. På sikt skall målet vara att arbeta en helg av tre.

□ En satsning görs på **kompetens- och vidareutbildning** av personalen inom bl a demensvård och andra angelägna områden. Det är viktigt för kvalitet, personalens yrkesstolthet och för brukarna.

□ Den palliativa vården ska förbättras via kompetensutveckling av berörd personal.

□ Det ska finnas sexton platser för tillfällig avlastning s k korttidsplatser. för färdigbehandlade men också för anhöriga byggs. Medel upptas i driftsram när alla kostnader och placering klarlagts. Avsett för medicinskt färdigbehandlade i rätt tid, korttidsbehov, erbjuda anhöriga vid vård i livets slutskede en tillfällig övernattning etc.

□ Utvecklingen av hemtjänst-timmar och deras innehåll analyseras närmare.

□ Vi ser gärna att Bostadsbolaget och privata aktörer bygger

olika slags seniorboenden i flera samhällen.

Det kan vara borätter och/eller ägarlägenheter och hyreslägenheter. Vi tänker oss moderna och välplanerade lägenheter, som klarar krav på tillgänglighet för funktionshindrade, modern informationsteknologi, lite extra trygghetsfunktioner och som också kan ha vissa gemenskapsfunktioner i området. Viktigt att pilotprojekt skapas.

□ **Informationen** till de äldre och anhöriga ska radikalt förbättras. Samverkan bör ske med pensionärsorganisationerna.

□ Vi vill utveckla **kultur- och fritidsverksamheten** inom äldreomsorgen genom ett utökat samarbete socialförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen. Medel inom Kultur- och fritidsnämndens ram.

□ På grund av det ökade behovet inom kommunal hälso- och sjukvård **förstärker** vi med en årsarbetare sjuksköterska, en årsarbetare arbetsterapeut, en sjukgymnast.

□ Utveckla formerna för brukar- och anhöriginflytande inom verksamheterna.

□ Utveckla stöd åt de som vårdar anhöriga i sitt eget hem.

□ EVAA modellen börjar införas fr o m 2016.

□ Skapa resurser för att årligen ge minst tio anställda möjlighet till särskild kompetensutveckling inom demensvård med inriktning på hemtjänst.

□ Införande av en heltidstjänst inom Kaprifolverksamheten i syfte att öka omsorgen för flerdementa.

□ **Munkedalsmodellen** införs stegvis avseende att Hemstjänsten ska kunna erbjuda matlagning för sina klienter. Där praktiska förutsättningar finns ska flera klienter kunna äta tillsammans. Förvaltningen får ta fram ett förslag på implementering.

Sociala skyddsnät

Samhället har lagstiftning för att värna och skydda barn och ungdom. Här är förebyggande insatser viktiga men också bevakning av efterlevnad. Drogmissbruk, brott och olika former av hot, våld eller trakasserier ska bekämpas aktivt.

Våld i nära relationer drabbar många kvinnor och barn.

En kvinnojour i närområdet måste

lösas, gärna i samarbete med grannkommunerna..

I kommunen ska verksamheterna präglas av **FN:s Barnkonventions intentioner**. I grunden handlar det främst om att ge föräldrar och familjer goda förutsättningar så att barn och ungdomar kan få en trygg och utvecklande uppväxt.

I det ska ingå stöd till hela familjen när det krisar och är problem. Lika viktigt är att motverka arbets-

löshet och socialt utanförskap som är en grogrund för familje- och sociala problem.

Kommunen kan bidra till bra grundförutsättningar genom att främja en trygg uppväxtmiljö genom bra boende, förskola och övrig utbildning samt stöd till föreningar och bra fritidsaktiviteter.

Uppdrag

□ Inom individ- och familjeomsorgen finns goda erfarenheter av förebyggande arbete, dels när det gäller ungdomar och dels behandling av hela familjer. Vi ser närheten till hemmiljön som viktig i behandlingsarbetet. Vi slår vakt om ungdomsmottagningen och att det finns ett familjecentrum med ett stödboende som Ungbo.

□ Värna det framgångsrika arbetet mot droger genom att det finns socialsekreterare, fritidsledare och fältsekreterare som är ute på fältet.

□ Samarbetet med andra kommuner utvecklas. Vi vill stödja värdefulla frivilliga krafter såsom Nattvandrarerna.

□ En Socialmedicinsk enhet ska finnas inom organisationen.

□ Stärka arbetet för utsatta ungdomar genom Mini-Mia och samverkan med andra kommuner.

□ Tjörn ska fortsätta fr o m 2016 att delfinansieramedfinansiering av socialsekreterartjänst i Göteborg som har att göra med tjörn ungdomar där.

Funktionshinder

Inriktningsmål

Samhället har en lagstiftning för att behov ska tillgodoses för människor med funktionshinder. Kommunen har byggt ett boende i

Källekärr och i Höviksnäs för unga funktionshindrade.

Vi tycker det är angeläget att det ska finnas boende i fler kommuner.

Uppdrag

□ Nämndens ram höjs med en miljon för att användas för att göra kommunen tillgängligare för de funktionshindrade.

Detta arbete ska ske i samverkan med de funktionshindrades organisationer.

□ I övrigt ska nämnden göra prioriteringar, effektiviseringar och omdispositioner inom ram. Dessa får dock inte strida mot verksamhetsmålen.

I flera år har Västtrafik sommartid satt upp en betalterminal vid Rönninges brygga som utestänger rullstolsburna. Ingen har reagerat - kommun, region eller Västtrafik.

Kollektivtrafiken måste fungera bättre

Generellt

Kommunstyrelsen har övertagit det mesta av ansvaret för miljö- och samhällsbyggnadsfrågor från tidigare Samhällsbyggnadsnämnden. Till sin hjälp har man Kommunstyrelsens Miljö- och samhällsbyggnadsutskott (KSMU) som bereder ärenden för kommunstyrelsen.

Samhällsbyggnad berör många frågor som planer, byggfrågor, miljö, vatten- och avlopp, trafik och övriga trafikfrågor, renhållning och bostadsanpassning.

Regionen har tagit över kollektivtrafiken

Västra Götalandsregionen har

övertagit huvudmannskapet och det politiska ansvaret för kollektivtrafiken. Den har blivit en regional angelägenhet och en skatteväxling har skett.

Västtrafik har fått ansvaret för att upphandla och sköta trafiken som utförs av många olika entreprenörer som via avtal kör bussar, färjor och tåg. Vem som helst kan numera åka med en skolbussstur.

För kommunen kommer givetvis kollektivtrafiken att vara viktigt. Idag är det oklart hur samverkan ska ske mellan region och kommunerna. Det är viktigt att bevaka så att det blir en bra dialog speciellt när medborgare och resenärer ofta vänder sig till sin kommun.

Trafikfrågorna är strategiska för tillväxt, arbete och miljö. Tjörn har ca 4 000 invånare som pendlar, de flesta med bil, till jobb utanför kommunen varav ca 1 400 till Stenungsund, de flesta övriga till Göteborgsområdet. Trafikfrågorna blir än viktigare med de verksamhetsmål fullmäktige antagit t ex K2020 och de kostnadsökningar som Västtrafik redovisat.

Uppdrag

- ❑ Västtrafik har totalansvar för allt kollektivt resande (kollektivtrafik). Kommunen kan påverka detta genom GR-rådslag. Barn- och utbildningsnämnden beställer kapacitet av Västtrafik.
- ❑ Det behövs utökat samarbete med olika aktörer och myndigheter kring strategisk infrastruktur; huvudvägar, godstransporter och tung trafik, brokapacitet och flaskhalsar, rondeller och korsningar, trafiksäkerhet och anslutningar till E6:an.
- ❑ Målet för 2016 är att öka resandet med kollektivtrafiken med 10 procent eller ca 75 000 resor. För att möjliggöra detta tillförs verksamheten en årlig ramhöjning med 5 Mkr.
- ❑ En ny **pendeltågsstation/ resecentrum i anslutning till Nösnäsområdet** har högsta prioritet. Kommunen ska aktivt samverka med Stenungsund och

Orust kommuner om finansiella lösningar för tidigareläggning av Resecentrum. Nuvarande planer om 15 år innan förverkligande av resecentrum är oacceptabelt!

- ❑ Kollektivtrafiken behöver **trimmas** för smidigare anslutningar regiontågtrafiken, bussar och färjor. Kortare vänt- och bytestider, **minskad total restid** och ökad turtäthet främst för helgtrafiken ska utökas.
- ❑ På kort sikt måste passning mellan färjor och bussturer trimmas, max tio minuters väntetid är godtagbart.
- ❑ Enhetlig kollektivtrafiktaxa för hela Tjörn.
- ❑ **Ungdomskort** (300 dagar fritidsladdning) som ger skolelever möjlighet att utnyttja kollektivtrafiken hela trafikdygnet från åk 6 tom sista året på gymnasiet.
- ❑ En diskussion bör inledas med Västra Götalandsregionen

om gemensam taxezon då kommunala administrativa gränser många gånger inte stämmer med var medborgarna arbetar, går i skola eller handlar.

- ❑ Det måste till nya former av dialog mellan kommun, Västra Götalandsregionen och Västtrafik.
- ❑ Färjeutredningen (Stansvik, Rönnäng och Vättnesvik) visar ej på ett långsiktigt alternativ där bred politisk samstämmighet kan uppnås.

På sikt ser vi som enda lösning ett färjeläge mellan Bäckeвик och Kuballe. Detta ska då samordnas med en ny båtförbindelse som kan ta fordon till Rökan (Marstrand/Kungälvsområdet) och utbyggnad av en trafiksäker väg mellan Rönnängs Gård och Kuballekorset. Denna fråga får behandlas inom det s k Nordvästsvenska initiativet.

VA måste hanteras på nytt sätt

Vi har tidigare deklarerat att vi kräver en helt annan ordning när det gäller hanteringen av va-frågorna och inte minst investeringsbudgeten. Det handlar om för stora pengar och för komplexa frågor för att vara en del i nämndens omfattande "diversebutik".

VA-utskott

Vi anser det nödvändigt att ett speciellt VA-utskott inrättas för att under kommunstyrelsen hantera VA-frågorna. Vi vill att:

- detta nya utskott får i uppdrag att skyndsamt se över VA-verksamhetens framtida **underhållsbehov**.
- detta nya utskott får i uppdrag att skyndsamt se över VA-verksamhetens **investeringsbehov**.
- man ser över de senaste årens drift- och kapitalkostnader för att se om VA-verksamheten är baserat på principen om självkostnad enligt VA-lagen.
- utskottet lägger fram ett nytt förslag till VA-taxa som dels baseras på de reviderade underhålls och investeringsplanerna dels på principen om självkostnad och har som mål att VA-taxan inte ska stiga mer än kostnadsprisutvecklingen i samhället i stort."

Driftsbudgeten

Inom driftsbudgeten ska samtliga kostnader nagelfaras i syfte att kraftigt sänka kostnaderna. Översyn av avtal och inköpskostnader, administration, personal- och lönekostnader, befintliga underhållskostnader, åtaganden och avtal, fakturahantering, kvalitetssäkring, leverantörskontroll är självklara inslag i arbetet.

All personal inom VA ska vara samlade på en plats på Tjörn.

Investeringsbudgeten

När det gäller investeringsbudgeten ska en översyn göras för att prioritera bland de föreslagna investeringarna. Bland annat ny teknik och möjligheter till VA-samarbete med grannkommuner (färskvatten från Göta älv och ev. bildande av Södra Bohusläns vatten (SBVA) kan kräva omprövningar.

Investeringar, ny- och reinvesteringar, som snabbt kan sänka driftskostnaderna på särskilt

utsatta delar av nätet och/eller underhållskostnaderna ska prioriteras.

Reviderad verksamhetsplan

Sammantaget ska en reviderad verksamhetsplan presenteras för som innehåller förslag på åtgärder inom drift och investeringsområdet för att taxeutvecklingen ska vara i nivå med den allmänna prisutvecklingen.

Arbetet bör starta omedelbart och en ny verksamhetsplan tas fram. Om inget görs riskerar taxeutvecklingen skapa höga och oförutsägbara kostnadshöjningar till skada både för näringslivet och boende på Tjörn.

Uppdrag

- En VA-utskott inrättas inom Kommunstyrelsen i enlighet med organisationsutredningens förslag. Det bör bli en tydlig beställarorganisation med rätt kompetens för att klara drift och underhållskostnader inom beviljade ramar.
- Långsiktigt klara vatten- och avloppsfrågorna med grannkommunerna, t ex genom sam

arbetsavtal eller i ett gemensamt kommunalförbund. Tjörn har klarat sig på en låg befolkningsutveckling. Det kan vara svårt att klara t ex investeringar själv för en enskild kommun.

- GIS-kartläggningen ska bli klar för att vara i full drift under 2016.
- Vatten blir en alltmer dyrare och värdefull tillgång. Därför måste ett program tas fram för att öka hushållningen, främja

tekniska lösningar för vattensparande och inte minst minska läckage och intrång av skovoidkommande vatten.

- Vi har tidigare deklarerat att vi kräver en helt annan ordning när det gäller hanteringen av VA-frågorna och inte minst investeringsbudgeten. Det handlar om för stora pengar och för komplexa frågor för att vara en del i omfattande "diversebutik".

Tillväxt- och utvecklingsorter

Översiktsplanen, Strategiska bostadsbyggnadsprogrammet och budgetar styr samhällsutvecklingen på Tjörn. Samtidigt behandlas rekordmånga detaljplaner där intressenter vill ha tillstånd att upprätta detaljplaner.

Det behövs en mer samlad och långsiktig handlingsplan som ger tydligare inriktningsmål och ger alla mer hållbara signaler om vad kommunen står för i sitt samlade agerande. Vi ser det därför som viktigt att strukturera upp samhällsplaneringen via instrumenten:

- Ett **Bostadsbyggnadsprogram** med kommunens målsättningar för en fyraårsperiod måste fram med redovisning varje år till kommunfullmäktige.
- **Tydligare inriktningsmål** för samhällsutvecklingen.
- En tydligare strategi måste tas fram för hur detaljplaner ska prioriteras.

Inriktningsmål

Hela Tjörns ska leva och utvecklas

För att ta tillvara Tjörns plusvärden behövs levande samhällen över hela kommunen. Befolkningsantalet har legat och pendlat runt 15 000 strecket i många år. Vi ska inte ställa ort mot ort utan

vara mer tydliga i Översiktsplanen. Planeringsmål ska finnas för varje tätort, klara besked ges om vad politiken kan ställa upp med. De kommunala målen måste vara mer hållbara och långsiktiga för att kunna få en positiv utveckling. Tjörn behöver ett antal lite större centra för att behålla samhällelig och kommersiell service.

Sex tillväxttätorter

- Vi vill att expansionen av bostäder främst sker i våra större tätorter, upp till 3 000 invånare på lång sikt (för Skärhamn är målet upp till 5 000), för att få stabilare underlag för kollektivtrafik, skolor, barnomsorg, annan samhällelig och kommersiell service. Här kan vi därför tänka oss lite större volymer på byggnation, med tonvikt mot förtätning med hyres- och bostadsrätter. Detta återspeglas bl a i detaljplaner där det råder bred politisk enighet kring exempelvis **Dunkavlemyren, Almö Strand, Höviksnäs. Nordeviks Gärde, Stockevik.**

I dessa sex tätortsområden ska kommunen garantera;

- förskola med plats för alla,
- grundskola, äldre- eller seniorboende med service, samlingslokaler för allmänhet och föreningsliv, regelbunden bibliotekservice (finns inget görs samordning med skolan).

- minst en idrotts- eller motionsanläggning, bra kollektivtrafik, minst en förbindelse* i timmen till/från Stenungsund (med vidare anslutning) samt förbindelse från Göteborg minst en gång i timmen fram till 23.00 vardagar och söndag samt till 01.00 fredag/lördagar.
* *Förbindelse = kan vara minibuss, taxi med anslutning till ord. buss enligt lista eller beställningstrafik.*

Vi vill med bostadsbyggande och kommunal service underlätta för att här ska finnas kommersiellt underlag för t ex:

- livsmedelsbutik,
- café, matställe, restaurang
- kiosk, småbutiker, närservice

Skärhamn är Tjörns centralort

En kommun behöver en centralort med extra service. Skärhamn är vår naturliga centralort, om än en liten sådan med ca 3 500 invånare. Vår ambition är att öka befolkningen så att här blir underlag för en mer diversifierad handel och service.

Skärhamn är viktigt som ett utvecklingsnav för sydvästra Tjörn. Av helt naturliga skäl är Stenungsund med sitt relativt stora centrum och som infartsparkering för arbetspendlare "närmast" för boende på nordöstra Tjörn.

<i>Tätortsområde</i>	<i>Befolkning 31 dec 2008</i>	<i>31 december 2011</i>
• Skärhamn inkl. Utäng	ca 3 520	3 346
• Rönnäng inkl. Bleket, Aröd, Klädesholmen Stockevik	ca 2 760	2 620
• Klövedal inkl. Långekärr, Kyrkesund	ca 1 400	1 336
• Myggenäs inkl. Almösund-/strand	ca 1 200	1 202
• Höviksnäs inkl. Berga, Hakenäset, Hjalteby	ca 1 900	1 937
• Källekärr inkl glesbygd	ca 1 900	1 476

Hela Tjörn ska leva och utvecklas

Det behövs ett samlat grepp på hur trafik och bebyggelse ska ske för att det ska bli bra för alla som vill bo, leva och verka där. Därför måste kommunen ha en aktiv roll för att olika intressen ska kunna samsas. Annars finns risk för en för hård kommersiell exploatering.

Exploaterings- och utvecklingsområden

- **Södra hamnen** bör varsamt utvecklas för båtliv, turism, kulturupplevelser, boende och verksamheter. Området ska huvudsakligen försörjas via kollektivtrafik samt nyttotrafik till fastigheterna/verksamheterna. Renodlade gångstråk bör prioriteras nära vattnet. Minimalt med ytparkering till förmån för bergrumsparkering och/eller P-hus.

- Varsamt och i dialog med berörda utveckla den sk SAGA tomten i Skärhamn med en byggnad Ungdomens Hus och kulturhus - med bl a kulturscen- och biograf som ersätter nuvarande SAGA bion. I P-utrymmena kan skapas ett garage för motorintresserad ungdom.

- Utveckla den kommunala tomten och fastigheten framför Kommunhuset för att bli ett centrum i Skärhamn. Området bör inrymma funktioner som exempelvis butiker, service, kontor och lägenheter.

- Entré Södra Hamnen. Nytt bostads- och kontorsområde placerade vid bergområdet vid infarten till Södra Hamnen (berget mellan infarten och Kustbevakningens lokaler). Här ordnas också en större bergrumsparkering.

- Prioriterad infrastruktur i Skärhamnsområdet är bostadsbyggandet i bl a Dunkavlemyren

(Bostadsbolaget), Duvedalen, Stockevik, Nordeviks Gärde, och den nödvändiga utbyggnaden av kommunalt VA.

Utvecklings samhällen

Dessa samhällen har glesbygds-, landsbygds- eller skärgårdsläge med specifika tillgångar men också problem. De är en del av det som skapar Tjörns unika natur- och kulturmiljövärden. Därför är det för hela Tjörn viktigt att dessa samhällen lever året runt.

Skärgårdssamhällena har exempelvis en mycket stor näringslivsbetydelse när det gäller turistnäringen och det omfattande båtlivet. Medan Tjörn ökat sin befolkning med ca 250 personer de senaste tio åren har öarna kraftigt minskat. Utifrån Hela Tjörn ska leva och utvecklas ska medborgarna här känna att de är delaktiga och viktiga i kommunens utveckling.

De områden som är aktuella är:

- Öar utan fast förbindelse i sydväst (Tjörnekalv, Dyrön, Åstol, Risön).
- Kyrkesund och Härön.
- Lilla Askerön/Skäpesund/Mjörn
- Klövedal

Uppdrag

- För utvecklings samhällena ska planavdelningen i dialog med medborgarna ta fram specifika **utvecklingsplaner** och se till att t ex skolresor, färdtjänst och arbetsresor kan kopplas på kollektivtrafiknätet, kanske med nya grepp t ex mindre matartrafik eller beställningstrafik typ taxi/minibussar.

Men här ska också bl a hemtjänst, förskola, teknisk service och återvinning fungera. Efter som här finns en stor åldrande befolkning vill vi att en pilotmodell för seniorboende med viss service tas fram.

- I planprocessen ska byggnation underlättas för åretruntboende, med tonvikt på hyres- och bostadsrätter.

- För varje utvecklings samhälle ska kommunen i utvecklingsplanen, som inför varje mandatperiod ska antas av fullmäktige, definiera vilken kommunal standard/service som ska garanteras. Detta ska vara inarbetat i ordinarie budgetprocess.

Plan- och byggfrågor

Varsam utomplansbebyggelse

Utomplansbyggandet har varit högt i en tid när detaljplaner för bostadsområden kring våra tätorter saknats eller blivit fördröja. Det behövs inte nu när det finns planer i processen för över 1 200 bostäder plus många förhandsansökningar om att få upprätta detaljplan.

- Utomplansbyggandet växlas fr o m 2016 ner till en normal nivå d v s max 20 % av det årliga byggandet på upp till 120 bostäder.

- **Klarera fler områden** för 105 m2 boyta och 35 m2 byta där VA-frågan är löst.

- Byggnation över hela Tjörn med tonvikt på att utveckla och komplettera befintliga samhällen. Byggnationen ska ske i harmoni med kulturmiljön. Vi har upp-

muntrat att fritidshus omvandlas till åretrunthus över hela Tjörn genom att bli förenklade byggtillstånd, unika vatten- och avloppsprogram m m. Den inställningen står fast.

- Miljöfrågorna har blivit allt viktigare. Det är inte acceptabelt att släppa ut mer föroreningar i mark och fjordar. Därför kommer vi fortsatt att ha bestämda krav på en godkänd VA-lösning (enskild eller samfälld) för att få bygga om och till.

Vi ser helst samfällda lösningar eller utökade kommunala områden. Det kommer också att krävas åtgärder för att säkerställa att äldre anläggningar också i verkligheten upprätthåller miljökraven, annars har vi en miljöbomb tickande på Tjörn.

Uppdrag

- Plan- och byggverksamheten ska främja och prioritera ett **miljövänligt och energisnålt samhällsbyggande** (via instrumenten planering, styrning, bygglovshantering, exploatering, markfrågor, nybyggnation, VA-lösningar, kollektivtrafikförsörjning, parkering mm).

- I planprioriteringar främjas planer med hög andel hyresrätter.

- Nybyggnation ska ske i **dialog** med lokalbefolkningen enligt metoden **Cultural planning** och med respekt för de kultur- och naturmiljövärden som gör Tjörn unikt.

- Privatperson eller företag som ansöker om **förhandsbesked** om att få upprätta detaljplan för tomt/område ska ha ett klart politiskt inriktningsbesked inom **högst tre månader**. Detta kan möjliggöras genom att ha en tydligare Översiktsplan.

- Bygglovsreglerna ska aktivt gynna byggnation av lågenergi-hus. En Tjörnvariant av Lerumsmodellen införs.

- Om det är många som vill bygga inom ett tomlansområde måste det ställas krav på att upprätta en detaljplan. Detta för att säkerställa de följdkonsekvenser som blir av ökad bebyggelse t ex krav på trafiksäkerhet, hållplatser, skolskjutsar eller hemtjänst.

Övrigt

I övrigt ska nämnden göra prioriteringar, effektiviseringar och omdispositioner inom ram. Dessa får dock inte strida mot intentionerna i budgetens övergripande inriktningsmål.

Kultur- och fritidsnämnden

Ett kultur- och föreningsliv med plats för alla!

Att lyfta läsandet och litteraturen, filmen, teatern, musiken och konsten formar ett samhälle där man tillåts vara människa. Vi behöver de demokratiska rum som kulturen utgör; teatrar, bibliotek, samlingslokaler, andaktslokaler och välfärdsstatens institutioner är mötesplatser där vi medborgare träffar varandra, möts som jämlikar och växer tillsammans. Tjörn har i förhållande till sin storlek ett väldigt rikt kulturliv. Här finns allt från gallerier, konsthantverkare, hembygdsföreningar, Pilane, Visans Vänner, Sillmuseum till Sundsby och Nordiska Akvarellmuseet. Ett brett och varierat kulturliv står för livskvalitet, engagerar och lockar fler till Tjörn.

Men här ingår också begreppet **kulturmiljö** – vi har ett arv att en att förvalta, vårda och varsamt bygga vidare på. Vid Säbygården skulle man t ex kunna skapa ett liten "jordbruksmuseum" om ladan kan köpas in.

Det handlar om allt från kulturlandskap till byggnader och sedvänjor. Från fiske och fraktfart till odlingslandskapet, konsthantverks- och mattraditioner. Det finns ett särskilt "Naturvårdsprogram" att noga beakta.

Ideellt arbete

Här finns ett engagerat föreningsliv med över 128 föreningar som bedriver en imponerande verksamhet, med stora ideella insatser. Enbart idrotts- och friluftsföreningarna lägger ner ett ideellt arbete som motsvarar över 30 miljoner i värde eller över 80 årsarbeten.

Föreningslivet har också 50-tal anläggningar som får kommunalt stöd. I samverkan med föreningarna vill fortsätta med femårs-

Uppdrag

- Medverka till en femårig plan för planerade investeringar i föreningslivets anläggningar via en årlig ramhöjning på två miljoner för nämnden. Ramsutman på 2 Mkr/år ska kunna kapitaliseras och avse kapitaltjänstkostnader för mer påtagliga och kostnadseffektiva investeringar. Ideella föreningar som arbetar med barn och ungdom ska prioriteras och särskild tonvikt ska läggas på unga i riskzonen.
- Stegvis höja bidragen till föreningslivets verksamheter.
- Projektera för en vandringsled i varje väderstreck som ska vara anpassat för rullstolsburna. Modell som i Kungälv kommun.

- Barn- och ungdomskulturprogrammet ska, genomföras enligt handlingsplan.
- Stärka det gemensamma arbetet kring utsatta barn och ungdomar i samverkan med socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden, föreningslivet, föräldrar, polis och grannkommuner. Minst två träffar per år mellan nämndernas presidier kring barn- och ungdom.
- Verksamheten med Kulturskolan utvecklas enligt beslut i kommunfullmäktige.
- I enlighet med fullmäktiges uppdrag ska nämnden leda arbetet för hela kommunen med Cultural planning.
- Arbeta för en "Konsthall" där

tjörnkunst regelbundet kan visas för en bred publik. Samverkan med privata och ideella krafter.

- Vi kan tänka oss att ge föreningslivet fler uppgifter som idag sköts kommunalt. Förutsättningen är då att det upprättas "Kommunkontrakt" där kommun och förening är överens om spelregler/ekonomiska villkor.
- Tillgängligare och säkrare badplatser är en viktig kvalitet. Vi ökar därför anslaget för detta med 200 Tkr/år.
- Motionsspår med belysning anordnas i Rönnängsområdet.
- En hållbar framtidslösning för att bevara och utveckla Säbygården ska tas fram möjlighet till inkl. köp av ladan.

Kultur- och ungdom

planer på investeringarna för att underhålla lokalerna och göra verksamheten attraktivare. Vi vill fortsätta att stödja främst ungdomsarbetet men även på andra sätt stödja ideellt arbete genom t ex medfinansiering i EU-projekt och riktade insatser.

Kulturprogram

Det finns ett av fullmäktige antaget **Kulturprogram** som det rätt bred enighet om. Kulturminnesprogrammet som döps om till **Kulturmiljöprogram** kommer att revideras. Dessa program bör regelbundet, exempelvis vart tredje år, utvärderas och revideras.

Kommunen har därutöver tagit ett stort finansiellt ansvar genom det årliga stödet av Nordiska Akvarellmuseet och Sundsby.

Tjörn har enligt vår mening en kulturverksamhet att vara stolt över och som – utöver upplevelsorna – också aktivt bidrar till ökad turism, företagande och fler jobb.

Barn- och ungdomsplanen

2013-2023 måste arbetas om för att få tydliga och mätbara mål så den kan fungera som ett strategiskt och operativt politiskt dokument.

Kommunen ska aktivt stödja föreningslivets viktiga arbete med våra 3 600 ungdomar (0-20 år).

Bidragen till föreningarna är ungefär 1/3 av nämndens kommunbidrag. Det är en framtidsinvestering för hela kommunen i en tid där ideellt arbete har tufft att hävda sig mot en ökad kommersialisering och social passivisering. Det är en framtidsinvestering för hela kommunen.

Ett kriterium för stöd till verksamheten ska vara ökad jämställdhet, delaktighet och socialt ansvar. Vi ska ställa upp för ungdomarna, ta dem på allvar men också ställa krav på dem.

Det gäller också att hitta former att nå den ej föreningsengagerade ungdomen för att erbjuda bra verksamheter. Det kan handla om

allt från skateramper till någonstans att vara.

Fler fritidslokaler

Vi vill undersöka möjligheterna att etablera verksamhetslokaler för unga i **Kållekärr** (gamla gården) och i **Rönnäng** (t ex Bleketskolan).

Fortsatt stöd till ledarutveckling och att verksamheterna ska bidra till en demokratisk fostran och respekt för att vi är ett mångfaldssamhälle.

Samverkan mellan kultur- och fritid, sociala, barn- och ungdomsförvaltningen, folkhälsoråd och polis måste vidareutvecklas.

Uppdrag

- Ta initiativ till revidering av Barn- och ungdomsplanen för tydligare och mätbara mål.
- Bidra med stöd till sk Actionparker, gärna i samverkan med skolan, för spontandrott hos ungdomar. Nya medel 200 Tkr avsätts för detta. Vi ser detta som en folkhälsosatsning bland ungdomar där stillasittande är ett ökande hälsoproblem.
- Tilläggsanslag 100 Tkr för att utöka öppettiderna på Kul-

tur- och fritidscentra samt öka samverkan med föräldrar och föreningsliv bl a Nattvandrarerna.

- Tilläggsanslag 100 Tkr för att möjliggöra för personal att serva de ungdomar som "ej kan ta sig" till Kultur- och Fritidscentra, likställhetsprincipen om lika möjligheter till det goda livet måste även gälla ungdomar!
- Tilläggsanslag 100 Tkr för att göra flexibla lokallösningar i de kommundelar som ej har naturliga mötesplatser för ungdomar, hyra av frikyrkor, eller andra lokaler viss tid för att möten

mellan ungdomar.

- Nya verksamhetslokaler för unga undersöks i Kållekärr och Rönnäng (motor/verkstad). Vi avsätter en miljon i ramhöjning.
- Vid Häggvalls skolan (nuvarande grusplan och tennisbanor) skapas ett aktivitets- och motionscentra med faciliteter för året runtbruk. En projektgrupp tillsätts.
- För delfinansiering av sambruket av Sundahallen (simning) anslås 0,5 Tkr/år.

Lyft fram de äldres behov

Vi ska samverka mer med grannkommunen Stenungsund men också med andra kommuner där våra ungdomar vistas. Detta för att snabbt fånga upp unga i riskzonen för missbruk och kriminalitet.

Lyft fram de äldres behov av kultur och aktivitet

Var femte tjörnbo är en senior. Vi har närmare 200 tjörnbor på sk särskilda boenden. Här finns behov av kultur- och fritidsupplevelser, på samma sätt som för de unga. Inte minst angeläget är det att de som är på boendena kan få delta i aktiviteter eller ta del av kultur mera. Personalen hinner inte med detta för dem. Det kan vara allt från promenader, läsestunder, skapande, berättelser till utflykter.

Vi vill att förvaltningen i samverkan med de äldres organisationer och socialnämnden tar fram förslag på hur vi regelbundet ska kunna göra Tjörns äldre mer delaktiga i vårt rika kultur- och fritidsliv. Vi vill också som en generationsbrygga låta Kulturskolan och deras resurser möta de äldre för ömsesidig glädje och förståelse. För detta anslås ett särskilt treårigt projektstöd (200 Tkr/år).

Biblioteken inför framtiden

Det är viktigt att den nyligen antagna Biblioteksplan nu förverkligas. I det sammanhanget får verksamheten med biblioteksbusstransporter prövas om utfallet är värt kostnaderna eller om pengarna kan användas bättre.

Biblioteken ska vara tillgängliga för alla och främja läsning, utbildning och kunskapsutveckling samt erbjuda upplevelser, underhållning och förströelse.

Biblioteken ska heller inte underskattas som mötesplatser, komplettera med möjlighet till en enkel fika för ökad trivselfaktor.

Uppdrag

- Kultur- och fritidsutbudet för Tjörns äldre bör förbättras. Särskilda insatser bör ske för de som är på kommunens äldreboenden. Ökade resurser tillskapas för detta.

Skolbiblioteken som måste få spela en mer framträdande roll som resurs inom skolan och undervisningen.

Uppdrag

- Ge förvaltningen uppdrag att inom en utökad ram (300 Tkr) stimulera utveckling av främst skolbiblioteken och öka antalet besökare till biblioteken generellt via aktivare marknadsföring.

Bokens och litteraturens roll måste stärkas och läslusten ökas. Många skäl talar för detta (t ex språkutveckling, inlevelseförmåga, kunskapsinhämtning, kulturell och social stimulans och förståelse).

Turismen allt viktigare näring för Tjörn

Hållbar turism för upplevelser och arbeten

Den tjörnska turismen växer starkt. Allt fler upplevelser, aktiviteter och utbud erbjuds inom ett bredare område som inkluderar konst, naturupplevelser, båtliv, aktiviteter, mat och dryck, logi och evenemang. Allt fler tjörnbör och besökare kan ta del av detta växande "smörgåsbord av upplevelser".

Det skapar företagande och arbetstillfällen, flera verksamheter har utökats så att utbudet och säsongen har förlängts.

Generella uppgifter tyder på att 500 miljoner i turismomsättning betyder 500 arbetstillfällen. En turist spenderar ca 700 -1 500 kr/dag, konferens med övernattnings 2 900 kr. Båtturisterna spenderar drygt 300 kr/gästnatt i hamnarna.

Handlingsprogrammet för turismen är idag alltför beskrivande och behöver få fler konkreta och mätbara mål.

Politiska program måste ha mer precisa och utvärderingsbara mål för att ge förvaltningarna vägledning och medborgarna möjlighet att utvärdera. Vi har för mycket av hyllvärmardokument i kommunen.

Det är för att fatta kloka beslut angeläget att vi har mer strategiska fakta och nyckeltal som belyser denna närings utveckling avseende bl a omsättning, sysselsättning, aktörer, utbud, säsong, logikapacitet, besökare, gästnätter (båtliv) och P-platssituationen på destinationerna.

Kommunen ska vara proaktiv och stödja olika initiativ men det bör finnas ett specifikt budgetkonto för Turismen - pengar ska inte tas

från förenings- och kulturlivet

För att en växande turismnäring ska vara godtagbar för tjörnborna måste den vara hållbar och ta stor hänsyn till natur-, miljö- och kulturmiljömål. Därför är det angeläget att de omfattande P-plats och trafikproblemen snarast får en lindring och lösning.

Fler turistdestinationer på Tjörn kunna nås på ett miljösamt sätt. Därför måste **UpplevelseBussen** snarast startas.

UpplevelseBussen skulle gå sommarhalvåret med en linjestreckning Rönnängs Brygga – Ishallen – Klädesholmen – Röavallen – Akvarellmuseet – Pilane – Sundsby - Säbygården.

I begreppet "Hållbar Turism" måste ingå en bättre lösning när det gäller renhållning, pappersskorpar och avfallshantering på

Uppdrag

- Inrätta ett Turistkonto för proaktiva insatser för utvecklad turism.
- Uppdra åt förvaltningen att

se över det ensidiga kommunala ekonomiska ansvaret för Turistbyrå (skattefinansierad kostnad 400 Tkr/år.

- Upphandling av en **Upplevelse Buss** för sommarhalvåret.

- Båtlivet bör få ett eget **handlingsprogram** på Tjörn.

- Det bör ordnas fler sk "Kajakbryggor" i hamnarna. Samverkan med Tjörns Hamnar AB och Båtklubbarna.

turistdestinationerna och vid större evenemang. Kärl och behållare i samhällena och på öarna måste vara snygga och kunna smälta in i miljön – inte okey med stora fula containrar.

Det omfattande båtlivet måste också få möjlighet att källsortera.

Båtlivet är en mycket omfattande, komplex och växande turistfaktor på Tjörn. Ändå finns inget som helst samlat dokument eller policy inom kommunen. Möjligheterna att få en samlad bild har inte förbättrats av att det är många olika aktörer som har ansvar från kommunstyrelse, KFN, till enskilda

båtföreningar, Tjörns Hamnar AB och enskilda näringsidkare.

Det är angeläget att nämnden får kommunstyrelsens uppdrag att ta fram ett samlat program för båtlivets utveckling. Självklart ska föreningar och näring vara engagerade i processen

Varsam utveckling av Sundsby

Sundsby med omkring 100 000 besökare har stor utvecklingspotential. Därför är det viktigt att den långsiktiga strategi som i bred enighet lagts fram i ett program har medel för att fullföljas. Bra med flera olika aktiviteter och företagare verksamma inom området - året runt.

För att Sundsby ska kunna nyttjas av flera måste dels P-frågan lösas långsiktigt men utifrån miljöperspektivet måste det bli enklare att kunna ta sig hit kollektivt, utöver en UpplevelseBuss maj-oktober.

Vi ser det som viktigt att trädgårdsprojektet utvecklas, att karpdammen äntligen kan rensas och vattenspegeln återupprättas.

Det senare öppnar upp för möjligheter att anlägga platser för rast,

grillning och fika så att dammen kan användas med t ex roddbåtar på sommarhalvåret och för skridskoåkning vintertid.

Sundsby bör varsamt utvecklas tillsammans med hantverksmässiga passande verksamheter. Kanske bör skolorna mer ta del av Sundsby's möjligheter till natur- och kulturmiljölärande.

Uppdrag

□ Sundsby måste fortsätta att utvecklas enligt den långsiktiga planen och för det krävs att parkeringsutrymmen kan skapas.

Konceptet "Sundsby" bör varsamt utvecklas under perioden där tillgänglighet för fler är central (turer t ex med UpplevelseBussen, fler P-platser, fler

arrangemang och utveckling av Sundsby's "gröna värden").

EU projekt bör eftersträvas där bl a ekologisk växthusodling och bevarande av biologisk mångfald kan ingå).

□ Sundsby måste fortsätta att utvecklas och för det krävs att parkeringsutrymmen kan skapas. Konceptet "Sundsby"

bör utvecklas under perioden där tillgänglighet för fler är central (turer t ex med UpplevelseBussen, fler P-platser, fler arrangemang och utveckling av Sundsby's "gröna värden").

EU projekt bör eftersträvas där bl a ekologisk växthusodling och bevarande av biologisk mångfald bör ingå).

12. Inriktningsmål & uppdrag för bolagen inom koncernen Tjörn

Inom bolagen arbetar ca 130 anställda. Bostadsbolaget (ca 57 årsarbetare), Tjörns Hamnar AB (ca 18,5 årsarbetare) och Måltids AB (ca 34 årsarbetare).

Tjörns Kommunala Förvaltnings AB

Förvaltningsbolag vars syfte är att äga och förvalta aktier i de bolag som Tjörns kommun använder för sin verksamhet.

Vår princip är att dotterbolagen

ska ge en rimlig årlig avkastning till koncernen. Samtidigt är det viktigt att en väl avvägd andel av bolagens resultat kan stanna i verksamheterna för att långsiktigt stärka bolagen. Resultathanteringen ska mer inriktas på åtgärder som kan generera långsiktig tillväxt och lönsamhet.

Det kommunala köket

Maten har en stor betydelse för barn, ungdomar och äldre när det gäller hälsa, ork och välbefinnande. Måltiden och måltidsmiljön ska vara förknippad med positiv upplevelse. Maten ska vara lagad, näringsriktig, anpassad för den åldergrupp det gäller, näringsstätt, smaka gott och tilltala ögat. För äldre personer som oftast delvis har tappat luktsinnet är det viktigt att maten tilltalar ögat. Det absolut viktigaste är att den mat som serveras är näringsstätt och anpassad för den åldergrupp varje måltid riktas till samt att personer äter sin portion för att få tillräckligt med näring. Därför är miljön en icke obetydlig aspekt.

Principen att på ett ställe laga och sedan distribuera maten till olika delar av Tjörn bör utredas i förhållande till att laga densamma i nära anslutning till servering. Att behålla den höga kompetens som finns bland personalen inom Måltidsbolaget är angeläget och för att tillgodose kompetensutvecklingsbehov hos personal som på olika sätt hanterar kosten till Tjörnborna är det angeläget att personalen

hålls samman, antingen i bolaget eller annan särskild enhet.

Det alltmer tilltagande svinnet av mat i olika kommuner såväl från skola som äldre pekar på behovet av kunnig och kompetent personal såväl i produktionsledet som i beställarledet. Kunskapsbrist i råvaruhantering kan vara orsak till delar av matsvinnet. Måltidsbolaget är här en föregångare.

Vi vill ha en förutsättningslös utredning om konsekvenserna för att:

A) matlagning på Tjörn i så nära anslutning till serveringsplats och tid som möjligt.

B) Fler tillagningskök krävs då

C) Bibehålla kompetenta personal i en personalgrupp för att säkerställa fortbildning och kunskapsöverföring

D) möjliggöra lokala entreprenörer kan lägga anbud. I anbudena ska då också vara

E) öppet för att, där så praktiskt medges, andra gäster ska kunna äta där. Vi ser det som en

F) utvecklingsmöjlighet för ökad åretruntservice på matsalsrestauranger.

Uppdrag

Förvaltningsbolaget ska eftersträva en utveckling där

dotterbolagen har en positiv avkastning.

Förvaltningsbolaget ska eftersträva en utveckling där

dotterbolagen reinvesterar resultat i långsiktigt lönsamma åtgärder som stärker verksamheten och ekonomin.

Tjörns Bostads AB - ny storsatsning

Tjörnbarnas bostadsbolag äger och förvaltar ca 550 lägenheter och ett 80-tal verksamhetslokaler med en lokalyta på ca 100 000 m². Bolaget erbjuder även lokalvårdstjänster. Bolaget är tjörnbarnas gemensamma. Viktigt att man bygger och förvaltar bostäder i alla kommundelar och inte bara koncentrerar sig till vissa. Detta i linje med "Hela Tjörn ska leva och utvecklas".

Bristen på valfrihet och hyresrätter kommer att vara stor under flera år. Det bostadsbyggande som hittills varat har främst genererat fritidsboende. Socialdemokraterna avsätter 100 miljoner i nytt kapital för att bygga hyreslägenheter över hela Tjörn under 2016-2020 utöver (utöver tidigare beslutade åtaganden) vad tidigare beslutats av bolaget.

För att finansiera hyresrätter är det rimligt att bolaget får bygga såväl ägarlägenheter som bostadsrätter i syfte att finansiera fler hyreslägenheter med nuvarande regelverk. Bolaget ska aktivare engagera sig i lokaler i tätorter och för näringslivets behov. Kombination av lokaler i bottenplan och lägenheter bör prövas mer.

På Tjörn är 42 procent av alla hushåll ensamstående samtidigt som vi har en åldrande befolkning. Det måste få som konsekvens att vi kan erbjuda fler mindre lägenheter inte minst sk seniorlägenheter.

Långsiktiga projekt för bolaget är:

- Utvecklingen av **området framför och i Kommunhuset i Skärhamn**. I detta A-läge kombinera verksamhetslokaler för kommunen, butiker, kontor och lägenheter. Denna exploatering bör ske i samverkan med fler intressenter än bolaget.

- Utvecklingen av **området mellan Bleketskolan i riktning mot Ishallen i Rönnäng**. Vi önskar en detaljplan samt exploatering med verksamhetslokaler, kontor samt bostäder. Denna exploatering bör ske i samverkan med fler intressenter än bolaget/kommunen. Detta bör kunna samordnas med intressenter för att anlägga en gästhamn i viken vid vägen.

- Fortsätta det tidigare engagemanget för den omfattande bostadsbebyggelsen på norra Tjörn dvs projektet Almöstrand, Myggenäs och Höviksnäs.

Bostadsbolaget

Uppdrag

□ Bygga 300 lägenheter, (kombination av hyreslägenheter/ägarlägenheter/bostadsrätter) på fem år, 60 per år.

Minst hälften ska vara hyresrätt och komplettering av olika boenden i tätorter ska prioriteras.

Därför ska Bostadsbolaget (utöver tidigare beslutade åtaganden) perioden till 2020 bygga:

- 12 lägenheter på Dyrön,
- 12 i Bleket (Kares Myr),
- 12 i Djupvik,
- 12 i Hjärteby,
- 12 på Lilla Askerön,
- 24 i Kyrkesund,
- 12 i Klövedal/ Långekärr.
- Komplettering med 20-30 lägenheter i centrala Källekärr.
- Rönnäng, Skärhamn, Stockevik, Höviksnäs och Rönnäng.

□ Utifrån målet Hela Tjörn ska leva, ska Bostadsbolaget (gärna i samverkan med privata lokala intressen) bygga mindre bostadsområden som är viktiga för att Tjörn året runt ska ha bofast befolkning och levande samhällen för att klara serviceutbud för den viktiga turistnäringen. SABOs sk Kombohus är en modell som ska användas för att pressa kostnaderna.

□ Det planerade underhållet ska i snitt vara minst 130 kronor per kvadratmeter .

□ Det bör under perioden byggas eller underlättas för minst ett modernt seniorboende dvs ett bostadsområde med boende integrerat med extra trygghet, service och gemenskaplösningar.

□ Då tomtmark är bristvara vid kusten bör det byggas fler lägenheter på höjden **ex Kombo Plus**.

Inte minst ekonomiska skäl och P-lösningar talar för detta byggande som underlättar för

tätning i befintliga samhällen där det kan vara brist om mark.

Fler får utsikt över hav- och kustlandskap. Punkthus kan placeras i attraktiva lägen.

□ Ny roll som ”**parkeringsbolag**” i kommunen. Att lösa P-frågan är strategisk för att uppnå närings- och kulturpolitiska mål.

Bolaget ska förvärva kommunala P-platser på gatu- och tomtmark samt bygga och driva P-platser i parkeringshus/garage/bergrum. Förvärva mark för långsiktiga P-behov i kommunen.

□ Minska sjukskalet till högst 4 %

□ Tillsvidareanställning på heltid ska vara norm. Visstidsanställning, del- och timtider enbart undantag efter motiverad prövning. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden ska ökas och utvecklingen redovisas i resultatredovisningen.

Tjörns Hamnar AB

Uthyrning av kontors- och verkstadslokaler (ca 58 000 kvadratmeter), drygt 35 hektar mark. Energiverksamhet, färjetrafik, uthyrning av hamnar samt näringslivsfrågor.

Vi vill utveckla bolaget till ett modernt näringslivsbolag i syfte att aktivt utveckla verksamheter, tjänster och service med syfte att främja företagande, fler arbetstillfällen på Tjörn och näringslivsutveckling.

För detta behövs att styrelsen tar fram ett förslag till en utvecklad affärsplan som ska innehålla följande inslag:

- Energiverksamhet innebärande produktion av energi i vindkraftverk, närvärmecentraler, vågor och sol. Under perioden bör undersökas om detta ska läggas i ett särskilt bolag eller ekonomisk förening där tjörnborna inbjuds att teckna aktier/andelar.
- Industriområden. Ansvar för markförvärv, exploatering, skötsel och förädling av de befintliga industriområdena Vallhamn,

Svanvik och Stansvik och även nya industriområden. Öka områdenas förädlingsvärde och skapa fler arbetstillfällen. Mindre fokus på lågproduktiva volymverksamheter. Industriområdet Vallhamn bör få en kollektivtrafikförsörjning liksom Stansvik.

- Utveckla hamnområdena som en viktig resurs för de bofasta, båtlivet, företagande, handel och den växande kultur- och upplevelseindustrin. De är också en del av Tjörns kulturella identitet. Det är därför viktigt att förädla hamnområdena. Bolaget äger stora hamnområden på flera platser i kommunen (Myggenäs/ Almösund, Höviksnäs, Rönnäng, Tjörnekalv,

Dyrön, Åstol, Klädesholmen, Skärhamn och Kyrkesund).

Bolaget ska i **samverkan med båtforeningarna** förädla hamnområdena som en del av det näringslivspolitiska uppdraget. Hamnarna ska vara ett föredöme längs kusten avseende säkerhet, trivsel och god standard på kajor och bryggor.

- Turism och båtliv är en starkt växande näring där vi har stora utvecklingsmöjligheter. Bolagets roll känns naturlig då man äger de flesta hamnområdena, och driver färjor. Styrelsen bör, som en del i affärsplanen, finna former för att engagera sig mer påtagligt inom detta område.

Uppdrag

- Bolaget ombildas till att bli ett kommunalt näringslivsbolag.
- I samverkan med båtforeningarna medverka till ökad marknadsföring hamnar och ta fram en 10 årig handlingsplan för att utveckla dem så att de blir attraktivare och fyller sin näringspolitiska roll för bofasta, båtlivet och företagande.

Målet ska vara att Tjörn hamnar bland de 10 bästa kommunerna i Sweboats ranking.

- Införa laddstationer för fri laddning av elbilar i Rönnäng, Skärhamn, Källekärr, Höviksnäs och Myggenäs.
- Ingen försäljning sker av mark och vatten i befintliga samhällen.
- Förbättra miljö, skyltning och marknadsföring inom industriområdena med Rollsbo Industriområde (Kungälv) som förebild.
- Inom perioden utöka engagemanget i energiproduktion "sol, vind och vatten" på Tjörn.

- Att före 2016 års slut arbeta fram ett Energibruksprogram.
- Ordna pausbryggor för kortare tilläggning i varje hamn för att möjliggöra besök i affärer, restauranger, bank etc.
- Tillsvidareanställning på heltid ska vara norm. Visstidsanställning, del- och timtider enbart undantag efter motiverad prövning. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden ska ökas och utvecklingen redovisas i resultatredovisningen.
- I samverkan med Båtklubbar underlätta för kajakpaddling.

Tjörns Måltids AB

Lagar, levererar och serverar måltider för förskola, skola och äldreomsorg utifrån uppdrag och beställningar från respektive nämnd.

Kvalitetssäkring enligt vedertagen metod ska fortsätta och löpande utvärderas.

Bolaget ska vara ett föredöme ur miljöhänsyn och erbjuda väsentligt mer miljöriktig och ekologisk mat. Vi anser att frukt och mellanmål liksom ekologisk mjölk ska vara en naturligt på alla Tjörns enheter. Krav i upphandlingar som motsvarar Tjörns behov ställs till Göteborgs Stads Upphandlings AB som nu gör dessa upphandlingar för Tjörns räkning.

Miljömåltider

Begreppet miljömåltider införs som norm. En miljömåltid ska vara baserad på miljömärkta råvaror, vara säsongsanpassad, bestå av en stor andel vegetabilier och baljväxter, inte innehålla fisk som är utrotningshotad, men gärna och ofta annan fisk, samt ta hänsyn till etiska aspekter.

Lika viktigt som valet av råvaror är att inte slänga mat. Ur ett klimatperspektiv kan vi göra de enklaste

och mest effektiva förbättringarna bara genom att minska svinnet. Det arbete som påbörjats inom Måltidsbolaget i detta avseende ser vi som en framgång.

Viktigt att arbeta för att uppnå nationella miljömålen genom att minska miljöbelastningen från livsmedel och måltidsverksamheten.

Det är orimligt att maten ska fraktas runt halva jorden innan den hamnar på våra tallriker.

Ett annat sätt är säsongsanpassade menyer och minskad andel kött - användning, vilket utöver de positiva miljöeffekterna ger kostnadsbesparingar samt kan öka andelen lokalt producerad mat.

Ekologiskt framställd mat sammanknippas dessutom med en hög livsmedelskvalité då det är förbjudet att använda bekämpningsmedel och handelsgödsel i produktionen.

Tjörn skall också verka för att den ekologiska maten inte producerats i anslutning till större vägar (där stora utsläpp förekommer) eller i närheten av industriutsläpp.

Tidigare forskning har bland annat visat att ekologiskt framställd mat har hälsofördelar jämfört med konventionellt framställd mat. För att få de nyttiga Omega-3-fetterna är det angeläget att fisk serveras samt att mjölk som är en källa för kalk och AD-vitaminer serveras.

Tjörns Måltids AB

Uppdrag

- Hela verksamheten ska fortsätta vara kvalitetssäkras.
- Införa begreppet miljömåltider som vägledande norm.
- Andelen ekologisk mat ska vara minst 25 procent av den upphandlade maten ekologisk vid utgången av mandatperioden.
- Ha kunskap och kapacitet för att leverera väsentligt mer ekologiskt odlad och kravgodkänd mat. Det ska vara 100 % ekologiskt kött- och charkprodukter, frukt, mjölk, kaffe och te som serveras.

- Menyerna inom kommunens serveringar årstidsanpassas för att minska matens klimatpåverkan.
- Minska köttkonsumtionen, ersätt med annat kosttillskott, inom kommunens serveringar motsvarande en köttfri dag per vecka.
- Tillsvidareanställning på heltid ska vara norm. Visstidsanställning, del- och timtider enbart undantag efter motiverad prövning.

Den genomsnittliga sysselsättningsgraden ska ökas och utvecklingen redovisas i resultatredovisningen.

- Kosten på Tjörn ska präglas av att
 - Måltiderna skall vara näringsrika, aptitretande, färgrika och omväxlande
 - Serveras i lugn och positiv miljö – matro
 - Serveras med rätt konsistens för aktuell målgrupp
 - Rikligt med korrekt dryck – särskilt vid fiberrik mat
 - Anpassa till aktuell generations matkultur
 - Vara näringstät och vitaminrik

Tj

**Socialdemokraterna
på Tjörn**

**Budget 2016
för Tjörns kommun**

Preliminära ramar 2016-2019 Mål & verksamhetsinriktning